

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Навчально-науковий інститут математики та інформаційних технологій

Кафедра інформаційних технологій та систем

Клопов Дмитро Романович

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПАТЕРНІВ
ПРОЄКТУВАННЯ ДЛЯ РІЗНИХ ЗА МАСШТАБОМ ПРОЄКТІВ**

**кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня
освітньої програми «Мультимедійні системи»
за спеціальністю 121 „Інженерія програмного забезпечення”**

Особистий підпис _____ Дмитро КЛОПОВ

Науковий керівник _____ Микола СЕМЕНОВ,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інформаційних технологій
та систем

Завідувач кафедри _____ Микола СЕМЕНОВ,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інформаційних технологій
та систем

Полтава – 2025

АНОТАЦІЯ

Клопов Д.Р.

Тема: Дослідження ефективності використання патернів проєктування для різних за масштабом проєктів.

Спеціальність: 121 "Інженерія програмного забезпечення".

Установа: ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2025 р.

Кваліфікаційна робота містить: 112 стор., 7 рис., 20 джерел, 3 додатки, 1 таб.

Об'єкт дослідження – патерни проєктування програмного забезпечення.

Предмет дослідження – ефективність застосування патернів проєктування в залежності від масштабу проєкту.

Мета роботи – дослідження впливу використання патернів проєктування на ефективність розробки програмного забезпечення для різних за масштабом проєктів.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз науково-технічних джерел з проблем дослідження; емпіричні – порівняння ефективності застосування патернів проєктування на прикладі малих та великих проєктів; експериментальні – тестування результатів застосування патернів на практичних прикладах програмного забезпечення.

Результати роботи. Досліджено ефективність використання основних патернів проєктування на прикладах малих та великих програмних проєктів. Проведено порівняння результатів застосування різних патернів залежно від масштабів проєктів, зокрема в аспектах зручності підтримки, масштабованості та витрат часу на розробку.

Ключові слова: патерни проєктування, ефективність, масштабованість, програмне забезпечення.

ABSTRACT

Klopov D.R.

Title: Research on the Effectiveness of Using Design Patterns for Projects of Different Scales.

Specialty: 121 "Software Engineering".

Institution: Taras Shevchenko National University of Luhansk, 2025.

The thesis contains: 112 pages, 7 figures, 20 references, 3 appendix, 1 table.

Object of research – software design patterns.

Subject of research – the effectiveness of applying design patterns depending on the project scale.

The aim of the work – to investigate the impact of using design patterns on the efficiency of software development for projects of various scales.

Research methods: *theoretical* – analysis of scientific and technical sources on the research problem; *empirical* – comparison of the effectiveness of design pattern application in small and large projects; experimental – testing the results of applying patterns on practical software examples.

Results of the work. The effectiveness of using major design patterns was investigated through examples of small and large software projects. A comparison of the application results of different patterns depending on the project scale was made, particularly in terms of maintainability, scalability, and time spent on development.

Keywords: design patterns, effectiveness, scalability, software, small and large projects.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПАТЕРНІВ ПРОЄКТУВАННЯ.....	8
1.1 Поняття патернів проєктування: історія виникнення та визначення	8
1.2 Основні категорії патернів проєктування: порівняльний аналіз.....	11
1.3. Особливості використання патернів проєктування у проєктах різного масштабу	15
1.3.1. Патерни проєктування у малих проєктах	15
1.3.2. Патерни проєктування у великих проєктах	16
1.4. Переваги та недоліки патернів проєктування.....	17
1.5. Огляд популярних патернів проєктування: Observer, Singleton та інші.....	20
1.6. Вплив патернів на модульність і підтримуваність коду.....	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ: ПІДХІД І КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ	26
2.1. Методологія дослідження: підхід і критерії оцінки	26
2.2. Приклади використання патернів у малих проєктах: кейс-стаді.....	29
2.3. Аналіз великих проєктів з інтеграцією складних патернів	32
2.5. Роль патернів у вирішенні проблем масштабованості	39
2.6. Порівняння ефективності використання патернів у командах з різним досвідом.....	42
2.7. Вплив патернів на тестування програмного забезпечення.....	46
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ПАТЕРНІВ ПРОЄКТУВАННЯ	50
3.1. Вибір патернів для малих проєктів: рекомендації для початківців.....	50
3.2. Практичні приклади застосування патернів проєктування на Kotlin	52
3.3. Патерни Singleton та Factory Method на Kotlin.....	54
3.4. Патерн Observer на Kotlin	57
3.5. Система управління замовленнями з використанням кількох патернів на Kotlin.....	60
3.6. Застосування патернів з асинхронністю та обробкою помилок на Kotlin.....	64
3.7. Патерн Decorator та DSL на Kotlin: Гнучке налаштування об'єктів	68
3.8. Побудова системи обробки фінансових транзакцій з використанням патернів на Kotlin.....	72
3.9. Побудова моделі бекенду для CMS з використанням комбінації патернів на Kotlin.....	77
РОЗДІЛ 4. ПРАКТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ПАТЕРНІВ В УМОВАХ РЕАЛЬНИХ ПРОЄКТУ	85
4.1. Обґрунтування вибору та опис проєкту	85
4.2. Практична реалізація (Мобільний застосунок).....	86
ВИСНОВКИ	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	100
ДОДАТОК А.....	102
ДОДАТОК Б	106

ДОДАТОК В	109
------------------------	------------

ВСТУП

Сучасна розробка програмного забезпечення передбачає необхідність застосування різноманітних підходів і методів для досягнення високої якості продуктів при мінімальних витратах. Одним із таких підходів є використання патернів проектування, які дозволяють розв'язувати поширені проблеми, що виникають при проектуванні складних програмних систем. Патерни проектування являють собою перевірені рішення, які сприяють підвищенню гнучкості, зменшенню складності коду та полегшують підтримку і розвиток програмних систем.

Проте ефективність застосування патернів може значно відрізнятись в залежності від масштабу проекту. Для малих проєктів часто використовуються простіші патерни, які сприяють швидкості розробки, тоді як у великих системах, де важливою є масштабованість і зручність підтримки, застосовуються більш складні патерни, що забезпечують довгострокову стійкість та розширюваність.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю оптимізації вибору патернів проектування в залежності від масштабу проєкту, адже від правильного вибору залежить ефективність розробки, час, витрачений на реалізацію, та зручність у подальшій підтримці програмного продукту.

Метою цієї роботи є дослідження ефективності використання різних патернів проектування для проєктів різного масштабу, а також виявлення найефективніших стратегій для кожного типу проєкту. Для цього будуть розглянуті теоретичні основи застосування патернів, проведений аналіз їх використання в реальних проєктах та оцінка результатів на основі порівняння малих і великих систем.

Завданнями дослідження є:

1. Аналіз основних патернів проектування та їх класифікація.
2. Оцінка ефективності використання патернів для малих і великих проєктів.

3. Розробка рекомендацій для вибору оптимальних патернів залежно від масштабу проєкту.
4. Модульність коду та повторне використання з патернами проєктування
5. Дослідження застосування патернів для створення адаптивних та гнучких архітектур програмного забезпечення

Ця робота складається з чотирьох основних розділів, у яких будуть розглянуті теоретичні основи патернів проєктування, порівняння їх ефективності для різних масштабів проєктів, а також зроблено узагальнення та рекомендації для практичного застосування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПАТЕРНІВ ПРОЄКТУВАННЯ

1.1 Поняття патернів проєктування: історія виникнення та визначення

Патерни проєктування — це повторювані рішення для типових задач проєктування, які виникають під час розробки програмного забезпечення. Вони забезпечують стандартизований підхід до вирішення проблем, підвищуючи якість і ефективність розробки. Ідея патернів проєктування виникла як реакція на необхідність систематизації найкращих практик програмування.

Історія патернів починається з 1970-х років, коли в архітектурі почали з'являтися концепції модульності та повторного використання рішень. Вперше термін «патерн» використав Крістофер Александер у своїй роботі «A Pattern Language», яка описувала підхід до проєктування фізичних об'єктів. Цей підхід було адаптовано до програмування в 1990-х роках завдяки роботі «Gang of Four» (Ерік Гамма, Річард Хелм, Ральф Джонсон, Джон Вліссідес) — авторів книги «Design Patterns: Elements of Reusable Object-Oriented Software».

Патерни проєктування стали важливим інструментом для створення об'єктно-орієнтованого програмного забезпечення. Вони сприяють поліпшенню читабельності коду, спрощують масштабування системи та полегшують її підтримку. З часом, завдяки активному розвитку ІТ-індустрії, кількість патернів зростає, а їх використання стало стандартною практикою у багатьох компаніях.

Крім того, патерни сприяють уніфікації підходів до розробки, дозволяючи програмістам різного рівня кваліфікації ефективно працювати в команді. Використання стандартних рішень знижує ризики виникнення помилок, оскільки патерни розроблялися і вдосконалювалися багатьма поколіннями інженерів. У результаті вони стали незамінним інструментом для забезпечення

гнучкості, повторного використання коду та підтримки високих стандартів якості програмного забезпечення.

Також варто зазначити, що патерни є універсальними: вони можуть застосовуватися для проєктів різного масштабу — від невеликих мобільних додатків до великих корпоративних систем. Завдяки своїй універсальності, вони знаходять застосування у різних мовах програмування, таких як Java, C++, Python, JavaScript, тощо. Це робить патерни важливим інструментом для вирішення завдань незалежно від технологічного середовища.

Важливо розуміти, що неправильне або надмірне використання патернів може призвести до ускладнення проєкту. Тому важливо враховувати конкретні вимоги і завдання, для яких обирається той чи інший патернів

Використання патернів також значно полегшує взаємодію між командами розробників. Наприклад, у великих проєктах, де над однією системою працюють десятки, а інколи і сотні фахівців, стандартизовані рішення дають змогу швидко зрозуміти логіку роботи певної частини коду, навіть якщо її розробляв інший спеціаліст. Це знижує час на навчання нових членів команди та прискорює процес інтеграції нових функціональностей у систему. Таким чином, патерни стають базовою мовою спілкування в межах проєктів.

Ще одним ключовим аспектом використання патернів є можливість створення модульного коду. Завдяки цьому окремі частини системи можуть розроблятися незалежно одна від одної, що підвищує гнучкість і швидкість розробки. Модульність також спрощує тестування коду, оскільки кожен модуль можна перевіряти окремо від інших. Наприклад, застосування патерну "Фабричний метод" дозволяє створювати об'єкти без жорсткої прив'язки до їхніх класів, що робить код більш гнучким і простим у модифікації.

Крім того, патерни забезпечують покращену підтримуваність системи. В умовах, коли проєкт підтримується тривалий час, впровадження стандартних

рішень дозволяє мінімізувати ризики, пов'язані зі змінами у складі команди розробників. Нові спеціалісти можуть швидше адаптуватися до роботи, оскільки вони вже знайомі з концепціями патернів. Це особливо актуально для великих корпоративних систем, де зміна команди розробників може відбуватися досить часто.

Підсумовуючи, патерни проєктування є невід'ємною частиною сучасної розробки програмного забезпечення. Вони забезпечують стандартизацію, гнучкість, модульність та підтримуваність систем, водночас сприяючи зниженню витрат на розробку та підвищенню якості кінцевого продукту. Це робить їх важливим інструментом для будь-якого розробника, незалежно від масштабів і типу проєкту.

1.2 Основні категорії патернів проєктування: порівняльний аналіз

Порівняльний аналіз основних категорій патернів проєктування вимагає детального вивчення різних типів патернів, їх застосування та відмінностей. Нижче наведений аналіз трьох основних категорій патернів проєктування, зокрема **породжувальні патерни** (creational patterns), **структурні патерни** (structural patterns) та **поведінкові патерни** (behavioral patterns).

1. Породжувальні патерни (Creational Patterns)

Ця категорія патернів орієнтована на процес створення об'єктів і є надзвичайно важливою для управління складністю при ініціалізації об'єктів. Їх основна мета — забезпечити високий рівень абстракції в процесі створення об'єктів, що допомагає уникнути дублювання коду та спрощує зміни у майбутньому.

- **Singleton** — гарантує, що клас має лише один екземпляр і надає глобальну точку доступу до цього екземпляра.
- **Factory Method** — визначає інтерфейс для створення об'єктів, але дозволяє підкласам змінювати тип створюваного об'єкта.
- **Abstract Factory** — надає інтерфейс для створення сімейств взаємозалежних об'єктів без прив'язки до конкретних класів.
- **Singleton** простий у використанні, але може бути проблематичним при тестуванні, оскільки він порушує принцип інкапсуляції.
- **Factory Method** дозволяє зберігати високу гнучкість у створенні об'єктів, але може ускладнити структуру коду через необхідність створення нових підкласів.
- **Abstract Factory** ідеально підходить для створення сімейства об'єктів, що працюють у певному контексті, але знову ж таки, може призвести до зростання складності проекту через створення численних класів.

2. Структурні патерни (Structural Patterns)

Ці патерни визначають способи організації класів та об'єктів для формування великих структур. Вони орієнтовані на ефективне використання взаємодії між об'єктами для досягнення максимального рівня гнучкості та зниження залежностей.

- **Adapter** — дозволяє адаптувати інтерфейс одного класу до іншого без зміни існуючого коду.
- **Composite** — дозволяє об'єднати об'єкти в структури "частина-ціле", так щоб клієнти могли працювати з ними однаково.
- **Decorator** — додає нові функції до об'єкта без зміни його класу.
- **Adapter** корисний для інтеграції систем з різними інтерфейсами, але може збільшити кількість класів в проєкті, якщо таких адаптерів багато.
- **Composite** ефективно вирішує проблему роботи з деревоподібними структурами даних, але може стати важким для розуміння і супроводження при великій кількості об'єктів.
- **Decorator** дозволяє динамічно додавати поведінку до об'єктів, але може зробити систему більш складною, оскільки клас може мати багато різних варіантів прикрашених об'єктів.

3. Поведінкові патерни (Behavioral Patterns)

Ці патерни описують способи взаємодії між об'єктами і класами. Вони допомагають організувати обмін інформацією між компонентами системи та зменшити зв'язність, сприяючи більш гнучкому управлінню взаємодією.

- **Observer** — дозволяє одному об'єкту (суб'єкту) сповіщати інших об'єктів (спостерігачів) про зміни свого стану.
- **Strategy** — дозволяє змінювати алгоритм роботи об'єкта під час виконання.

- **Command** — інкапсулює запит як об'єкт, що дозволяє передавати його як параметр, ставити в чергу або виконувати відкладено.
- **Observer** ідеально підходить для створення системи з подіями, де об'єкти повинні реагувати на зміни в інших, але може призвести до великої кількості непотрібних оновлень або сповіщень.
- **Strategy** дозволяє зберігати код чистим і гнучким, але може призвести до великої кількості класів для кожної стратегії.
- **Command** корисний для розділення запитів від їх виконання, однак може призвести до складності в організації команд.

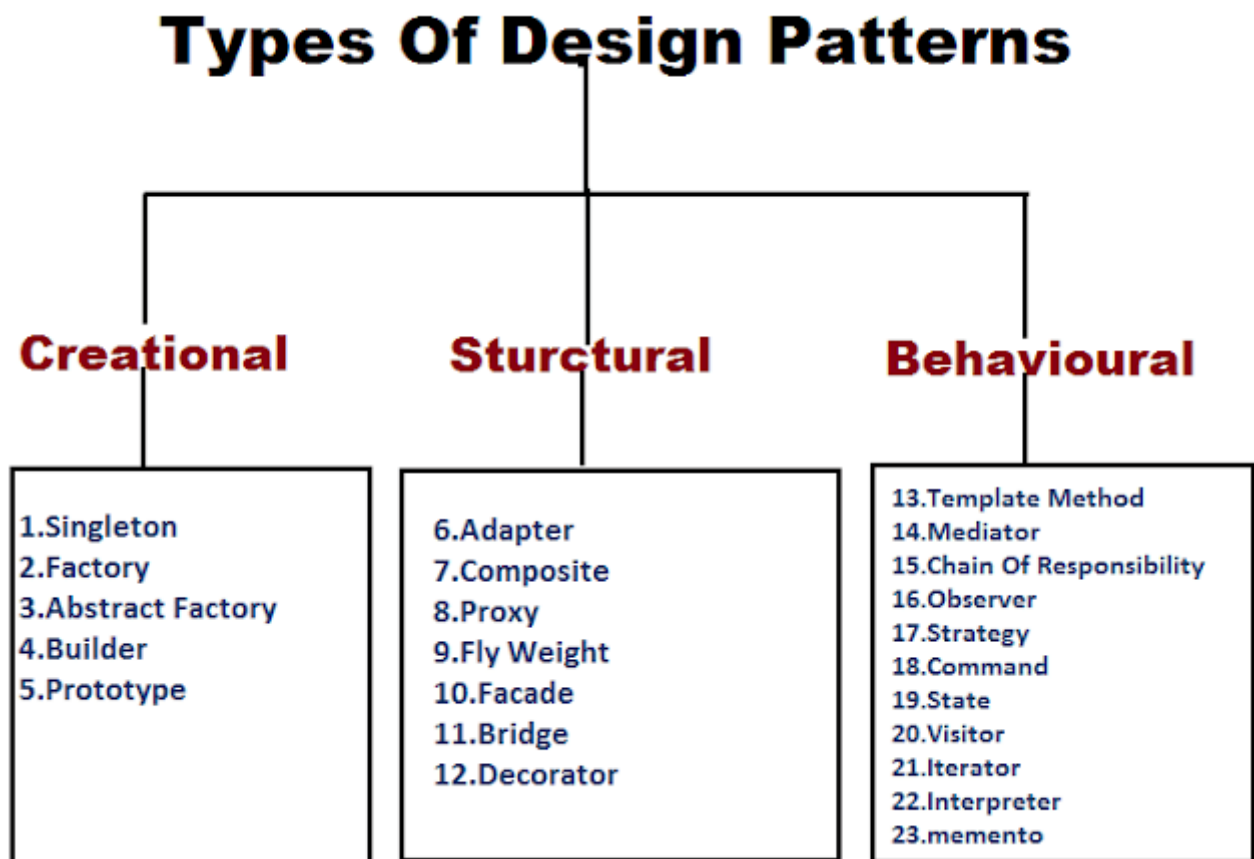

Рис. 1.1 Класифікація патернів за типами

- **Гнучкість:** Порожні патерни найгнуччіші, оскільки дозволяють визначати процеси створення об'єктів, що дозволяє адаптуватися до змін у майбутньому.
- **Складність:** Структурні патерни додають більше рівнів абстракції, що може призвести до збільшення складності. Поведінкові патерни можуть бути найбільш складними в розумінні взаємодії між об'єктами.
- **Простота впровадження:** Порожні патерни можуть бути простішими для початкового впровадження, в той час як поведінкові та структурні патерни вимагають більше розуміння контексту застосування.

Паттерн проєктування	Категорія паттерну	Мета та призначення
MVVM	Архітектурний	Розділення бізнес логіки та моделі даних
Observer	Поведінковий	Забезпечення сповіщення
State	Поведінковий	Управління станами об'єкта
Singleton	Породжувальний	Забезпечення єдиного екземпляру класу

Таблиця 1.1. Порівняльна таблиця

1.3. Особливості використання патернів проєктування у проєктах різного масштабу

Застосування патернів проєктування є ваговою складовою процесу розробки програмного забезпечення. Однак, підходи до їхньої інтеграції суттєво варіюються залежно від масштабу проєкту. У цьому розділі розглянуто специфіку використання патернів у контексті малих та великих програмних проєктів, наголошуючи на їхній ролі та адаптивності.

1.3.1. Патерни проєктування у малих проєктах

Малі програмні проєкти, як правило, характеризуються обмеженими ресурсами, невеликою командою розробників або навіть індивідуальною роботою, а також фокусом на швидкій розробці. У цьому контексті, застосування патернів проєктування має бути зваженим та цілеспрямованим. Економічна ефективність: На початкових етапах малого проєкту, інтеграція патернів може здаватися надмірною, оскільки вона вносить додаткову абстракцію. Однак, розумне використання певних патернів, як-от Singleton (для забезпечення єдиного екземпляра об'єкта), Factory Method (для спрощення створення об'єктів), чи Strategy (для динамічного вибору алгоритмів), може сприяти підвищенню модульності коду, його читабельності та спростити майбутню підтримку. Обмежений набір патернів: З огляду на обмежені ресурси, у малих проєктах варто уникати складних архітектурних рішень. Застосування надмірно складних патернів може призвести до зайвого ускладнення коду без суттєвих переваг. Релевантність повторного використання: У малих проєктах, де першочерговим завданням є швидке створення прототипу або мінімально життєздатного продукту (MVP), патерни можуть відігравати роль каталізатора, надаючи готові шаблони для вирішення типових проблем. Це дозволяє уникнути дублювання коду та зменшує час розробки. Адаптивність до змін: Малі проєкти часто є динамічними та зазнають частих змін вимог. Патерни проєктування забезпечують гнучкість коду, що дозволяє розробникам більш легко адаптувати його до нових обставин.

1.3.2. Патерни проєктування у великих проєктах

Великі програмні проєкти характеризуються складними архітектурними рішеннями, розгалуженою структурою компонентів та значною кількістю взаємодій між ними. У такому середовищі, патерни проєктування стають невід'ємною частиною процесу розробки, забезпечуючи його організованість та підтримку. Архітектурна складність: Великі проєкти вимагають наявності складних архітектурних рішень, таких як MVC (Model-View-Controller), MVVM (Model-View-ViewModel), Mediator, Observer, Decorator та інших. Вибір конкретних патернів залежить від специфіки проєкту та його архітектурних вимог. Інтеграційна роль: Патерни проєктування у великих проєктах слугують засобом стандартизації коду, забезпечуючи його узгодженість та читабельність для великих команд розробників. Застосування патернів сприяє ефективній командній роботі, зменшуючи кількість помилок та підвищуючи темп розробки. Забезпечення підтримки та масштабування: Великі проєкти, як правило, потребують довготривалої підтримки та постійних оновлень. Патерни проєктування створюють модульну структуру коду, що дозволяє розробникам легко вносити зміни, додавати нову функціональність, а також масштабувати систему. Управління залежностями: Патерни відіграють ключову роль у управлінні залежностями між компонентами великих систем, що є необхідною умовою для їхньої стійкості та незалежності.

1.4. Переваги та недоліки патернів проєктування

Патерни проєктування є фундаментальною концепцією в розробці програмного забезпечення, що пропонує структуровані та перевірені рішення для розв'язання типових проблем, які виникають у процесі проєктування. Їх застосування може суттєво вплинути на якість, ефективність та підтримуваність програмних систем. Проте, як і будь-який інструмент, патерни мають як значні переваги, так і певні недоліки, які потребують ретельного аналізу та розуміння для їхнього ефективного застосування.

Однією з ключових переваг патернів проєктування є їхня здатність сприяти підвищенню модульності коду. Застосування патернів заохочує до створення незалежних, логічно відокремлених компонентів, які можуть бути розроблені, протестовані та підтримувані окремо. Такий підхід дозволяє мінімізувати залежності між різними частинами системи, що значно полегшує процес внесення змін та масштабування проєкту. Кожна складова може бути модифікована без ризику побічних ефектів в інших частинах програми, що значно підвищує її стійкість до змін.

Крім того, патерни проєктування забезпечують можливість багаторазового використання коду. Замість того, щоб розробляти рішення для типових задач з нуля, розробники можуть використовувати вже готові, перевірені рішення, які пропонуються патернами. Це не тільки економить час та ресурси, але й зменшує ризик виникнення помилок, оскільки патерни вже пройшли перевірку часом та різними проєктами. Повторне використання коду, реалізованого з використанням патернів, є ключовим фактором підвищення продуктивності розробки.

Ще однією важливою перевагою є підвищення читабельності та зрозумілості коду. Застосування патернів створює стандартний набір структурних рішень, які є добре відомими більшості розробників. Це значно спрощує процес розуміння коду, особливо в контексті великих проєктів, де над ним працює значна команда. Стандартизація, яку забезпечують патерни, сприяє ефективній взаємодії між розробниками та зменшує час, потрібний для

розуміння коду іншого члена команди. Патерни проєктування також прискорюють процес розробки. Завдяки наявності готових шаблонів, розробники можуть швидко втілювати архітектурні рішення, зосереджуючись на специфічних особливостях проєкту, а не на базових технічних моментах. Це особливо корисно при створенні прототипів або MVP (мінімально життєздатних продуктів), де швидкість розробки має вирішальне значення. Не менш важливим є те, що патерни покращують масштабованість та гнучкість програмного забезпечення. Завдяки структурованому підходу, який пропонують патерни, програмні системи стають більш адаптивними до змін вимог та здатними легко розширюватися. Нові функції або модулі можуть бути інтегровані в систему без значних змін її архітектури, що є критично важливим для довготривалих проєктів.

Крім цього, застосування патернів підвищує надійність програмного забезпечення. Використовуючи перевірені рішення, розробники зменшують ймовірність появи помилок та створюють більш стабільні системи. Патерни, як правило, проходять багатократне випробування у різноманітних умовах, що гарантує їхню якість та ефективність. Проте, важливо визнати, що патерни проєктування мають і певні недоліки. Одним з них є ризик надмірного ускладнення коду. Неправильне або надмірне застосування патернів може призвести до того, що код стане більш складним для розуміння та підтримки, ніж це було б без їхнього застосування. Це особливо актуально, коли патерн використовується там, де він не є необхідним, створюючи зайву абстракцію. Також, для ефективного використання патернів, розробники повинні їх вивчити та зрозуміти. Це вимагає часу та зусиль на навчання, особливо для початківців. Необхідно не тільки знати про існування різних патернів, але й розуміти їхні принципи, переваги та обмеження.

Неправильне розуміння патерну може призвести до його неефективного застосування. Існує також ризик надлишкового проєктування. Застосування патернів може призвести до створення системи, яка є більш складною, ніж це

потрібно для конкретних потреб проєкту. Це може призвести до невиправданого збільшення часу та витрат на розробку, а також до складності підтримки коду. Крім того, вибір правильного патерну може бути складним завданням. Існує велика кількість різних патернів, і вибір найбільш відповідного з них для конкретної ситуації вимагає досвіду та глибокого розуміння проєкту. Помилка у виборі патерну може призвести до проблем з продуктивністю або масштабуванням системи.

Нарешті, використання деяких патернів може ускладнити відстеження потоку виконання програми, що може ускладнити процес налагодження та пошуку помилок. Особливо це стосується патернів, що використовують зворотні виклики (**callback**) або делегування. Підсумовуючи, патерни проєктування є потужним інструментом для розробки якісного програмного забезпечення, проте їхнє застосування має бути обґрунтованим та зваженим. Розробники повинні розуміти не тільки переваги, але й недоліки патернів, щоб застосовувати їх ефективно та з користю для проєкту. Зважений підхід до використання патернів дозволяє створювати більш якісні, підтримувані та масштабовані системи.

1.5. Огляд популярних патернів проєктування: Observer, Singleton та інші

Патерни проєктування є важливими інструментами для розробників програмного забезпечення, оскільки вони надають структуровані рішення для типових проблем. У цьому розділі ми розглянемо деякі з найпоширеніших патернів, зокрема, детально зупинимося на патернах Observer та Singleton, а також зробимо огляд інших важливих патернів.

Патерн Observer (Спостерігач) є поведінковим патерном, що встановлює залежність "один-до-багатьох" між об'єктами, дозволяючи об'єкту (суб'єкту) сповіщати інші об'єкти (спостерігачів) про зміни свого стану. Суб'єкт має список спостерігачів, яких він сповіщає про зміни. Спостерігачі реагують на ці сповіщення, виконуючи певні дії. Цей патерн широко використовується в графічних інтерфейсах для оновлення відображень даних, у системах обробки подій та в моделях "видавець-підписник". Перевагами Observer є забезпечення слабкої залежності між об'єктами, що підвищує гнучкість системи, та можливість динамічного додавання та видалення спостерігачів. Серед недоліків можна виділити потенційну складність відстеження потоку виконання програми та можливість проблем з продуктивністю при великій кількості спостерігачів.

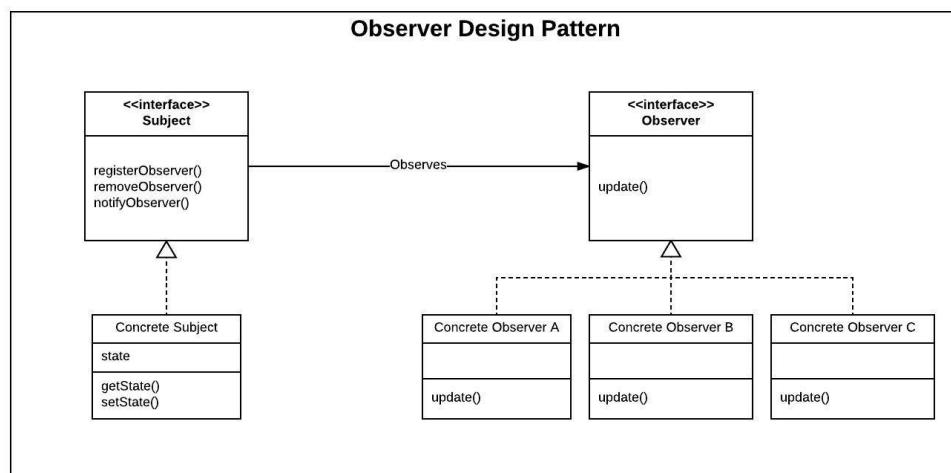

Рис 1.2 Реалізація патерну Observer

Патерн Singleton (Одинак) є створюючим патерном, що гарантує

існування лише одного екземпляра класу та надає глобальну точку доступу до нього. Це досягається шляхом приховування конструктора класу та надання статичного методу для отримання екземпляра. **Singleton** часто використовується для представлення глобальних налаштувань, менеджерів ресурсів, логерів, кешів та інших об'єктів, які повинні існувати в єдиному екземплярі протягом життєвого циклу програми. Перевагами **Singleton** є контроль за кількістю екземплярів класу та простота його використання. Недоліками є можливі ускладнення тестування через глобальний стан, потенційні проблеми у багатопотокових середовищах та порушення принципу єдиної відповідальності.

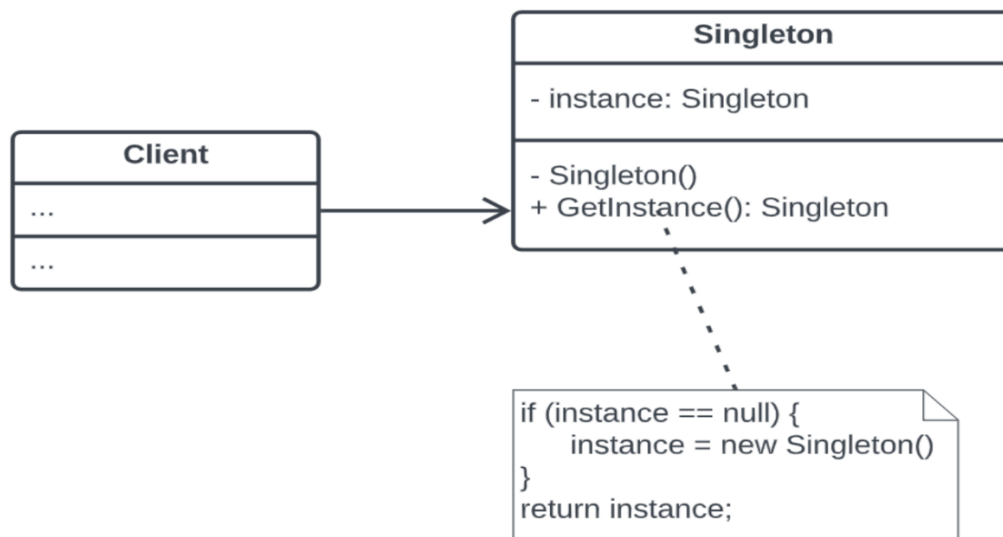

Рис 1.3 Реалізація патерну Singleton

Окрім Observer та Singleton, існує багато інших патернів, які відіграють важливу роль у розробці.

Патерн Factory (Фабрика) є створюючим патерном, що інкапсулює процес створення об'єктів. Він дозволяє клієнтському коду створювати об'єкти, не залежно від конкретних класів, які використовуються для їх створення.

Патерн Strategy (Стратегія), дозволяє визначати сімейство алгоритмів, інкапсулювати кожен з них та робити їх взаємозамінними, даючи можливість вибрати алгоритм під час виконання програми.

Патерн Decorator (Декоратор) дозволяє динамічно додавати нову функціональність до об'єкта, обгортаючи його в спеціальний об'єкт-декоратор. Патерн Adapter (Адаптер) використовується для забезпечення взаємодії між

об'єктами з несумісними інтерфейсами.

Патерн Facade (Фасад) надає спрощений інтерфейс до складної підсистеми, приховуючи її внутрішні деталі.

Патерн Template Method (Шаблонний метод) визначає структуру алгоритму в базовому класі, дозволяючи підкласам перевизначати окремі кроки алгоритму.

Патерн Command (Команда) інкапсулює запит як об'єкт, дозволяючи параметризувати запити, чергувати їх та підтримувати можливість відміни операцій.

Патерн Iterator (Ітератор) надає спосіб послідовного доступу до елементів колекції, не розкриваючи її внутрішньої структури.

Патерн State (Стан) дозволяє об'єкту змінювати свою поведінку залежно від свого внутрішнього стану.

Патерн Composite (Компонувальник) дозволяє будувати об'єкти в ієрархічну структуру.

Патерн Proxy (Замісник) надає заміну іншому об'єкту, контролюючи доступ до нього.

1.6. Вплив патернів на модульність і підтримуваність коду

Патерни проєктування є фундаментальною концепцією у розробці програмного забезпечення, і їхній вплив на якість коду є значним. Зокрема, вони відіграють ключову роль у досягненні високого рівня модульності та підтримуваності програмних систем.

Модульність, як принцип, означає здатність програмної системи бути розділеною на окремі, відносно незалежні частини або модулі, кожен з яких виконує конкретну функцію та має чітко визначені інтерфейси. Підтримуваність, у свою чергу, визначає міру легкості, з якою можна вносити зміни до коду, виправляти помилки, додавати нову функціональність, а також адаптувати систему до нових вимог.

Ефективне застосування патернів проєктування суттєво впливає на обидва ці аспекти, роблячи програмне забезпечення більш надійним, гнучким та ефективним. Модульність є критично важливою характеристикою програмного коду, оскільки вона дозволяє розробникам працювати над окремими частинами системи незалежно, що значно спрощує процес розробки та зменшує кількість помилок.

Патерни проєктування сприяють створенню модульних систем, надаючи чіткі структури для організації коду та взаємодії між різними його частинами. Наприклад, патерн **Strategy** дозволяє виділити алгоритми в окремі класи, які можуть бути легко замінені, не впливаючи на інші частини коду. Це забезпечує високу гнучкість, оскільки можна легко змінювати алгоритми, не порушуючи загальну структуру системи.

Патерн **Observer**, у свою чергу, забезпечує слабку залежність між об'єктами, де суб'єкт може сповіщати про зміни стану спостерігачів, не знаючи їхніх конкретних класів. Це дозволяє змінювати спостерігачів без зміни коду суб'єкта, що робить систему більш модульною.

Патерн **Command** також сприяє модульності, інкапсулюючи запити як об'єкти, що дозволяє легко додавати нові команди та змінювати існуючі, без впливу на код, що викликає ці команди. Загалом, патерни заохочують до

створення чітко визначених інтерфейсів між модулями, що зменшує їхню залежність та дозволяє працювати над ними окремо. Такий підхід спрощує розуміння коду, полегшує його тестування та сприяє більшій гнучкості системи в цілому. Підтримуваність коду є не менш важливою, особливо в контексті довготривалих проєктів, де постійно виникає потреба у внесенні змін, виправленні помилок та додаванні нової функціональності. Код, написаний з використанням патернів, є набагато легшим для розуміння та модифікації, оскільки патерни надають стандартизовані рішення для типових задач. Розробники, знайомі з патернами, можуть швидко розібратися в архітектурі коду та внести необхідні зміни.

Патерни, такі як **Factory** і **Abstract Factory**, інкапсулюють процес створення об'єктів, спрощуючи управління залежностями та зменшуючи ризик помилок при внесенні змін. Патерн **Facade** надає простий інтерфейс до складної підсистеми, приховуючи її внутрішні деталі, що робить код більш зрозумілим та легшим у підтримці.

Патерн **Template Method** дозволяє визначати загальну структуру алгоритму в базовому класі, а підкласи можуть реалізовувати окремі його кроки, що сприяє повторному використанню коду та зменшує його дублювання. Патерни також сприяють більш чіткій організації коду, розділяючи його на окремі модулі з чітко визначеними відповідальностями. Це дозволяє легше ідентифікувати та виправляти помилки, а також додавати нову функціональність, не впливаючи на інші частини системи. Крім того, патерни сприяють повторному використанню коду, оскільки вони надають перевірені та ефективні рішення для типових проблем. Замість того, щоб розробляти кожне рішення з нуля, розробники можуть використовувати вже готові шаблони, які були успішно застосовані в багатьох проєктах. Це не тільки економить час та ресурси, але й забезпечує більшу надійність коду.

Патерн **Adapter** дозволяє інтегрувати існуючий код з новим, без необхідності змінювати інтерфейси, що сприяє повторному використанню наявних компонентів.

Патерн **Decorator** дозволяє динамічно розширювати функціональність об'єктів, не використовуючи наслідування, що робить код більш гнучким та підтримуваним. Патерни також допомагають у створенні більш масштабованих систем. Модульна архітектура, яка створюється з використанням патернів, дозволяє легше додавати нову функціональність та компоненти до системи, не порушуючи її загальної структури. Це дозволяє системі рости та розвиватися з часом, не створюючи проблем з її підтримуваністю. Також, патерни сприяють більшій узгодженості коду, оскільки вони надають стандартизовані структури для вирішення типових задач. Це дозволяє різним розробникам працювати над проєктом узгоджено, що зменшує кількість помилок та підвищує продуктивність команди.

Загалом, патерни проєктування є потужним інструментом для створення програмного забезпечення, яке є не тільки функціональним, але й характеризується високою модульністю та підтримуваністю. Вони забезпечують структурований підхід до проєктування коду, дозволяючи розробникам створювати більш надійні, гнучкі та масштабовані системи, які є легшими у підтримці та розвитку. Застосування патернів сприяє створенню більш зрозумілого та читабельного коду, що полегшує роботу над проєктом як у командній розробці, так і у випадку індивідуальної підтримки коду в майбутньому. Правильне використання патернів проєктування є важливим аспектом створення якісного програмного забезпечення, що відповідає вимогам сучасних розробок.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ: ПІДХІД І КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ

2.1. Методологія дослідження: підхід і критерії оцінки

Цей розділ присвячений опису методології дослідження, яка використовується для аналізу ефективності застосування патернів проектування в практичних проєктах. Для досягнення об'єктивних та вичерпних результатів, дослідження базується на поєднанні якісного та кількісного підходів, а також на використанні чітко визначених критеріїв оцінки. Головною метою дослідження є вивчення впливу патернів на різні аспекти розробки програмного забезпечення, включаючи продуктивність, підтримуваність, масштабованість, та витрати часу і ресурсів.

Методологічний підхід цього дослідження базується на комплексному аналізі реальних проєктів розробки програмного забезпечення, де патерни проектування використовуються в різних контекстах. Вибір проєктів для аналізу здійснюється з урахуванням їхнього масштабу (малі, середні та великі), складності, сфери застосування, та наявності в них різних патернів. Дослідження передбачає як аналіз існуючих проєктів, так і створення контрольних прикладів, щоб забезпечити можливість проведення порівняльного аналізу.

Для забезпечення всебічного аналізу ефективності використання патернів, дослідження включає наступні етапи:

1. **Збір даних:** На цьому етапі проводиться збір інформації про проєкти, що аналізуються. Збір даних включає в себе вивчення архітектури програмного забезпечення, аналіз коду, інтерв'ю з розробниками, та вивчення документації проєкту. Збираються дані про використовувані патерни, причини їх вибору, їх реалізацію, та вплив на різні аспекти проєкту.

2. **Якісний аналіз:** Якісний аналіз включає в себе детальне вивчення коду та документації, а також аналіз відповідей розробників. На цьому етапі визначається, як саме патерни впливають на структуру коду, його читабельність, та легкість внесення змін. Проводиться оцінка того, наскільки вдало були використані патерни, чи не призвели вони до надмірної складності коду, та наскільки вони спростили розв'язання проблем, що виникали в процесі розробки.
3. **Кількісний аналіз:** Кількісний аналіз включає в себе вимірювання різних метрик, що характеризують якість та продуктивність програмного забезпечення. Ці метрики включають, але не обмежуються, наступним:
- **Час розробки:** Вимірюється час, необхідний для розробки окремих компонентів та всього проєкту загалом.
  - **Кількість рядків коду (LOC):** Вимірюється загальна кількість рядків коду, а також кількість рядків коду в окремих модулях.
  - **Цикломатична складність:** Вимірює складність алгоритмів та коду.
  - **Час виконання:** Вимірюється час виконання типових операцій.
  - **Кількість помилок:** Вимірюється кількість помилок, виявлених на етапі тестування.
  - **Час внесення змін:** Вимірюється час, необхідний для внесення змін у код.
  - **Кількість модулів:** Вимірюється кількість окремих модулів у системі.
  - **Зв'язність модулів (coupling):** Оцінюється рівень залежності між модулями.
  - **Згуртованість модулів (cohesion):** Оцінюється міра, наскільки елементи модуля пов'язані між собою.
  - **Кількість класів та інтерфейсів:** Вимірюється кількість класів та інтерфейсів, що використовуються в проєкті.

4. **Порівняльний аналіз:** На основі зібраних даних та якісного і кількісного аналізу, проводиться порівняльний аналіз проєктів, що використовують патерни проєктування, та проєктів, які не використовують патерни або використовують їх не в повній мірі. Порівнюються метрики, що характеризують продуктивність, підтримуваність та масштабованість програмного забезпечення, для виявлення впливу патернів на ці аспекти.
5. **Критерії оцінки:** Критерії оцінки, що використовуються в дослідженні, включають:
- **Модульність:** Оцінюється рівень розділення на незалежні модулі, що характеризується низькою зв'язністю та високою згуртованістю.
  - **Підтримуваність:** Оцінюється легкість внесення змін, виправлення помилок, та адаптації до нових вимог.
  - **Читабельність коду:** Оцінюється легкість розуміння коду та його структури.
  - **Продуктивність:** Оцінюється швидкість виконання програми та ефективність використання ресурсів.
  - **Масштабованість:** Оцінюється здатність системи розширюватися та додавати нову функціональність.
  - **Повторне використання коду:** Оцінюється міра, в якій код може бути повторно використаний в інших проєктах.
  - **Час розробки:** Оцінюється час, необхідний для розробки та підтримки програмного забезпечення.
  - **Складність:** Оцінюється складність коду та архітектури системи.

Застосування цієї комплексної методології дозволяє отримати об'єктивні та вичерпні результати, що відображають реальний вплив патернів проєктування на якість, продуктивність та підтримуваність програмного забезпечення.

2.2. Приклади використання патернів у малих проєктах: кейс-стаді

Цей розділ присвячений аналізу конкретних прикладів застосування патернів проєктування в малих програмних проєктах. Метою цього аналізу є демонстрація того, як навіть у невеликих проєктах використання патернів може суттєво покращити структуру коду, його підтримуваність та масштабованість. Розглянуті кейс-стаді включають різні типи проєктів та різні патерни, що дозволяє отримати більш повне уявлення про їх ефективність в малих розробках.

Кейс-стаді 1: Простий калькулятор із використанням патерну Strategy

У першому кейс-стаді розглянемо розробку простого калькулятора, який підтримує базові арифметичні операції: додавання, віднімання, множення та ділення. Без використання патернів, реалізація калькулятора могла б виглядати як один великий клас з умовними операторами для вибору потрібної операції. Проте, використання патерну Strategy дозволяє розділити логіку обчислення на окремі класи, кожен з яких представляє одну арифметичну операцію.

- **Реалізація:**

- Створюється інтерфейс Operation з методом `execute(int a, int b)`, який виконує операцію.
- Для кожної арифметичної операції створюється окремий клас, який реалізує інтерфейс Operation (наприклад, Addition, Subtraction, Multiplication, Division).
- Клас Calculator має метод **`calculate(int a, int b, Operation operation)`**, який приймає два числа та об'єкт операції, та виконує обчислення, викликаючи метод `execute` об'єкта operation.

Кейс-стаді 2: Система керування задачами з використанням патерну Singleton

У другому кейс-стаді розглянемо розробку простої системи керування задачами, яка має один централізований менеджер задач, що керує їх

створенням, оновленням та видаленням. Без використання патернів, можна створити кілька різних екземплярів менеджера задач, що може призвести до некоректної роботи системи. Застосування патерну Singleton гарантує, що існує лише один екземпляр менеджера задач, що забезпечує цілісність та узгодженість даних.

- **Реалізація:**

- Створюється клас `TaskManager`, конструктор якого є приватним.
- Клас `TaskManager` має статичний метод `getInstance()`, який повертає єдиний екземпляр класу.
- Клас `TaskManager` має методи для управління задачами (наприклад, `addTask()`, `removeTask()`, `updateTask()`).

Кейс-стаді 3: Програма для обробки повідомлень з використанням патерну Observer

У третьому кейс-стаді розглянемо розробку програми для обробки повідомлень, де різні компоненти системи мають реагувати на різні типи повідомлень. Без патернів, код обробки повідомлень може бути розкиданий по всьому коду, що ускладнює його підтримку та розширення. Застосування патерну Observer дозволяє відокремити код обробки повідомлень від коду, що їх генерує, роблячи систему більш модульною та гнучкою.

- **Реалізація:**

- Створюється інтерфейс `MessageListener` з методом `onMessage(Message message)`.
- Створюється клас `MessagePublisher`, який може додавати та видаляти слухачів повідомлень, та публікувати повідомлення.
- Створюються конкретні класи слухачів, які реалізують інтерфейс `MessageListener` (наприклад, `ConsoleLogger`, `DatabaseWriter`).

Кейс-стаді 4: Система реєстрації користувачів з використанням патерну Factory Method

У четвертому кейс-стаді розглянемо просту систему реєстрації користувачів, де можуть створюватися різні типи користувачів (наприклад, звичайні користувачі, адміністратори). Без використання патернів, код для створення користувачів може бути розкиданий по всій системі, що ускладнює його підтримку. Застосування патерну Factory Method дозволяє інкапсулювати процес створення користувачів, роблячи код більш структурованим.

- **Реалізація:**
  - Створюється інтерфейс User з методом getUserType().
  - Створюються конкретні класи користувачів (наприклад, RegularUser, AdminUser), які реалізують інтерфейс User.
  - Створюється абстрактний клас UserFactory з методом createUser(String userType), який повертає об'єкт User відповідного типу.
  - Створюються конкретні фабрики для кожного типу користувача, які розширюють UserFactory і перевизначають метод createUser.

2.3. Аналіз великих проєктів з інтеграцією складних патернів

Цей розділ присвячений аналізу застосування патернів проєктування в контексті великих програмних проєктів, де складність архітектури та взаємодія між компонентами є значно вищими, ніж у малих проєктах. Метою цього аналізу є демонстрація ефективності використання складних патернів для розв'язання типових проблем великих систем, таких як забезпечення масштабованості, підтримуваності, та гнучкості коду. Розглянуті кейс-стаді включають приклади застосування різноманітних архітектурних та поведінкових патернів у великих, реальних проєктах, що дозволяє оцінити їхню практичну цінність та вплив на якість програмного забезпечення.

Кейс-стаді 1: Розробка веб-платформи з використанням патерну MVC (Model-View-Controller)

У першому кейс-стаді розглядається розробка великої веб-платформи, яка надає користувачам різноманітні функціональні можливості. Для забезпечення структурованого підходу до розробки та підтримки коду, в цьому проєкті використовується патерн MVC.

- **Реалізація:**

- **Model (Модель):** Представляє дані та бізнес-логіку застосунку. Включає класи для роботи з базою даних, бізнес-правилами, та іншими даними.
- **View (Представлення):** Відповідає за відображення даних користувачеві. Використовує HTML, CSS та JavaScript для створення інтерфейсу.
- **Controller (Контролер):** Відповідає за обробку запитів користувача, взаємодію з моделлю та вибір відповідного представлення.

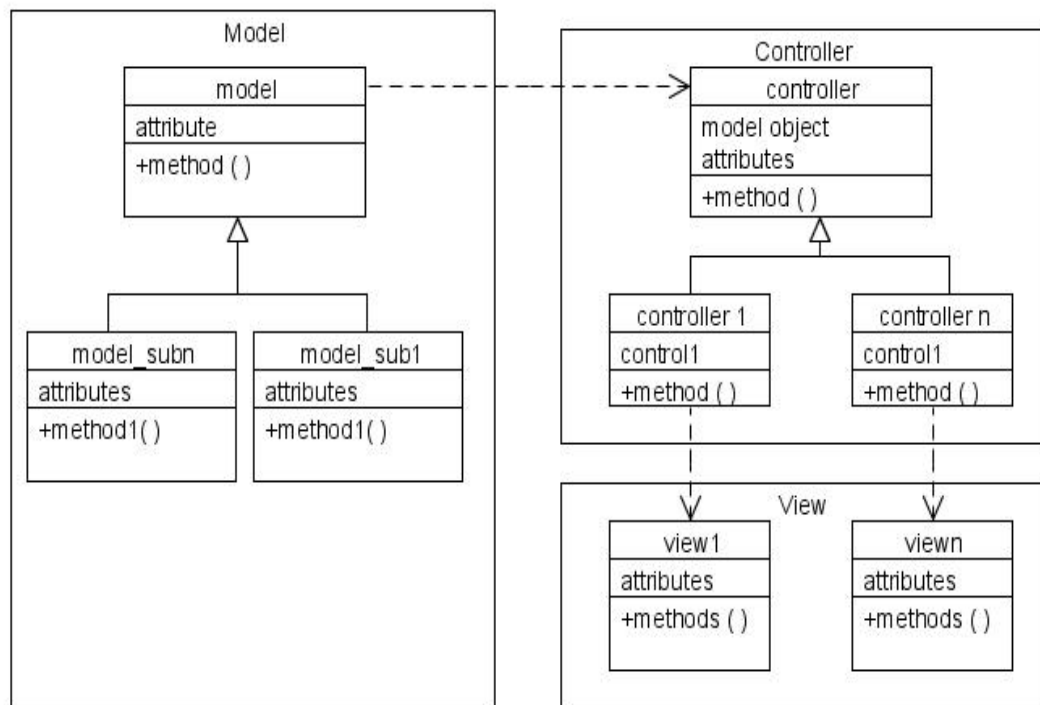

Рис 2.1 Реалізація патерну Model-View-Controller

Кейс-стаді 2: Розробка мікросервісної архітектури з використанням патерну API Gateway

У другому кейс-стаді розглядається розробка великої мікросервісної архітектури, де окремі сервіси виконують певні функції та взаємодіють між собою. Для забезпечення керування доступом до сервісів та їхньої інтеграції, використовується патерн API Gateway.

• Реалізація:

- **API Gateway:** Центральний сервіс, який приймає запити від клієнтів та направляє їх до відповідних мікросервісів.
- **Мікросервіси:** Окремі сервіси, кожен з яких виконує певну функцію.
- **Інфраструктура:** Засоби для розгортання, керування та моніторингу мікросервісів.
-

Кейс-стаді 3: Розробка системи управління контентом з використанням патерну Observer

У третьому кейс-стаді аналізується розробка складної системи управління контентом, де різні компоненти системи повинні реагувати на зміни в контенті. Для забезпечення слабкої залежності між цими компонентами використовується патерн Observer.

- **Реалізація:**

- **Суб'єкт:** Об'єкт, що представляє контент, який може змінюватися.
- **Спостерігачі:** Різні компоненти, які реагують на зміни контенту (наприклад, кеш, пошуковий індекс, інтерфейс користувача).
- **Механізм сповіщення:** Сповіщає спостерігачів про зміни контенту.

Кейс-стаді 4: Розробка системи електронної комерції з використанням патернів Factory та Decorator

У четвертому кейс-стаді розглядається розробка системи електронної комерції, де є різні типи товарів та різні варіанти їх оформлення. Для спрощення процесу створення товарів та додавання до них додаткової функціональності, використовуються патерни Factory та Decorator.

- **Реалізація:**

- **Factory:** Використовується для створення об'єктів товарів різних типів (наприклад, книги, одяг, електроніка).
- **Decorator:** Використовується для додавання додаткових властивостей до товарів (наприклад, подарункова упаковка, гарантія, знижка).

Кейс-стаді 5: Розробка ігрового рушія з використанням патернів Command та Composite

У п'ятому кейс-стаді розглядається розробка ігрового рушія, де є велика кількість різних об'єктів, що можуть виконувати різні дії. Для забезпечення гнучкості керування діями та створення складних об'єктів з простих, використовуються патерни Command та Composite.

- **Реалізація:**

- **Command:** Використовується для інкапсуляції дій, що можуть виконуватися об'єктами (наприклад, переміщення, атака, використання предмета).
- **Composite:** Використовується для створення складних ігрових об'єктів з простих (наприклад, персонаж, що складається з голови, тулуба, рук та ніг).

2.4. Вплив патернів на продуктивність системи: переваги і ризики

Вплив патернів проєктування на продуктивність програмної системи є неоднозначним і залежить від конкретних патернів, способу їх застосування, та контексту проєкту. Патерни, хоча й спрямовані на покращення структури коду, його підтримуваності та масштабованості, можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на продуктивність. У цьому розділі ми детально розглянемо переваги та ризики застосування патернів проєктування з точки зору їхнього впливу на продуктивність системи.

Переваги патернів проєктування для продуктивності

Однією з ключових переваг застосування патернів є можливість створення більш оптимізованого коду, що в свою чергу може призвести до підвищення продуктивності. Наприклад, патерн Singleton, який гарантує існування лише одного екземпляра класу, може допомогти знизити витрати на створення та знищення об'єктів, особливо якщо ці об'єкти є ресурсоемними. Застосування патерну Flyweight дозволяє зменшити витрати пам'яті, повторно використовуючи об'єкти, що мають спільний стан, що особливо ефективно при роботі з великими обсягами даних. Патерни, такі як Strategy, дозволяють вибирати оптимальний алгоритм для виконання певного завдання, що може призвести до значного підвищення продуктивності. Наприклад, якщо є кілька способів сортування даних, то використання патерну Strategy дозволить вибрати найбільш ефективний алгоритм в залежності від конкретної ситуації.

Патерни, що сприяють модульності та слабкій залежності між компонентами, такі як Observer і Mediator, також можуть позитивно впливати на продуктивність. Зменшення залежності між компонентами дозволяє паралелізувати виконання окремих задач, що може значно прискорити роботу системи. Наприклад, при використанні патерну Observer, спостерігачі можуть виконувати свої завдання асинхронно, що не блокує роботу суб'єкта. Патерни, що інкапсулюють процеси, наприклад, Factory, можуть дозволити оптимізувати

створення об'єктів, що впливає на загальну продуктивність застосунку. Застосування кешування, що часто реалізується з використанням патернів, дозволяє зменшити кількість звернень до джерела даних, що також підвищує продуктивність.

У великих проєктах, де складність коду та архітектури є значною, застосування архітектурних патернів, таких як MVC, MVVM або Microservices, може забезпечити кращу організацію коду та знизити витрати на його виконання. Розділення відповідальності між компонентами робить код більш зрозумілим і легким для оптимізації. Наприклад, в MVC розділення моделі, представлення та контролера дозволяє оптимізувати окремі частини системи, не впливаючи на інші.

Ризики патернів проєктування для продуктивності

Попри численні переваги, застосування патернів проєктування може мати і негативний вплив на продуктивність системи. Одним з основних ризиків є надмірне використання патернів, що може призвести до зайвої складності коду та збільшення його розміру. Наприклад, якщо патерн застосовується там, де в ньому немає необхідності, це може призвести до збільшення кількості класів та об'єктів, що негативно вплине на продуктивність. Складні патерни, такі як Abstract Factory або Mediator, можуть збільшити витрати на виклик методів та створення об'єктів. Використання патернів, що використовують рефлексію або динамічну типізацію, також може зменшити продуктивність, оскільки ці операції потребують додаткових витрат.

Застосування патернів, що створюють додаткові рівні абстракції, може призвести до збільшення часу виконання коду. Наприклад, патерн Decorator, хоча і дозволяє динамічно розширювати функціональність об'єкта, може створити додаткові виклики методів, що вплине на продуктивність. Також, патерни, що використовують зворотні виклики (callback), можуть ускладнити відстеження потоку виконання програми, що може ускладнити оптимізацію

коду. Патерни, що передбачають клонування об'єктів, такі як Prototype, можуть бути ресурсоемними, якщо об'єкти є складними. Неправильне використання патернів, наприклад, неефективна реалізація патерну Singleton, може призвести до проблем з багатопотоковістю та значного зниження продуктивності.

Важливо також відзначити, що вплив патернів на продуктивність залежить від конкретної реалізації та контексту. Неефективна реалізація патерну, наприклад, неправильне використання патерну Observer, може призвести до надмірного навантаження на систему та зменшення продуктивності. Також, якщо патерни використовуються в ситуаціях, де вони не є необхідними, це може призвести до зайвих витрат обчислювальних ресурсів.

2.5. Роль патернів у вирішенні проблем масштабованості

Масштабованість – це здатність програмної системи ефективно обробляти зростаючі обсяги навантаження, даних, або користувачів без значного зниження продуктивності чи стабільності. В умовах сучасного програмного забезпечення, де вимоги до систем постійно зростають, масштабованість стає критично важливою характеристикою. Патерни проєктування відіграють визначальну роль у досягненні цієї масштабованості, надаючи архітектурні рішення та шаблони для створення систем, здатних адаптуватися до змінних умов та навантажень. У цьому розділі ми розглянемо, як саме патерни допомагають вирішувати проблеми масштабованості, аналізуючи їхню роль у різних аспектах розробки програмного забезпечення.

Одним із ключових аспектів масштабованості є **модульність** архітектури. Патерни проєктування, такі як MVC (Model-View-Controller) та його варіанти, сприяють поділу системи на окремі, незалежні модулі, що мають чітко визначені відповідальності. Розділення на моделі, представлення та контролери дозволяє розробникам працювати над цими модулями окремо, що сприяє паралельній розробці та зменшує час виходу на ринок. Кожен з цих модулів може бути масштабований окремо, що дозволяє ефективніше використовувати ресурси та адаптувати систему до зростаючих вимог. Патерн Microservices, що представляє собою архітектуру, де застосунок розбивається на невеликі незалежні сервіси, кожен з яких виконує певну функцію, також сприяє масштабованості, оскільки кожен сервіс може бути масштабований окремо, залежно від навантаження. Патерни дозволяють створити систему, що є не монолітною, а складається з незалежних частин, які можуть розвиватися та масштабуватися окремо.

Патерни також допомагають у вирішенні проблем масштабованості, забезпечуючи **слабку залежність між компонентами**. Патерни, такі як Observer, Mediator та Event Bus, дозволяють об'єктам взаємодіяти між собою, не створюючи жорстких залежностей. Observer дозволяє об'єкту (суб'єкту) сповіщати спостерігачів про зміни стану, без необхідності знати їхні конкретні

класи. Це дає можливість змінювати та додавати нових спостерігачів без необхідності змінювати код суб'єкта, що робить систему більш гнучкою та розширюваною. Mediator централізує взаємодію між об'єктами, зменшуючи їхню залежність один від одного. Event Bus дозволяє компонентам системи обмінюватися повідомленнями асинхронно, що робить систему більш стійкою до перевантажень. Слабка залежність між компонентами дозволяє змінювати або розширювати один компонент без впливу на інші, що робить систему більш адаптивною до змін.

Повторне використання коду також є важливим фактором для досягнення масштабованості. Патерни проектування надають готові рішення для типових проблем, які можуть бути використані в різних частинах системи або навіть в інших проектах. Патерни, такі як Factory, Abstract Factory, та Builder, інкапсулюють процес створення об'єктів, дозволяючи створювати об'єкти різних типів без залежності від конкретних класів. Це робить код більш модульним, гнучким, та придатним для повторного використання. Патерн Decorator дозволяє динамічно додавати нову функціональність до об'єкта, не використовуючи наслідування, що також сприяє повторному використанню та масштабованості.

Для вирішення проблем масштабованості на рівні інфраструктури, патерни, такі як **Load Balancer** та **Proxy**, відіграють важливу роль. Load Balancer розподіляє навантаження між різними екземплярами системи, що дозволяє ефективно використовувати ресурси та забезпечувати стабільну роботу системи при збільшенні навантаження. Патерн Proxy надає заміну іншому об'єкту, контролюючи доступ до нього та додаючи додаткові функції, такі як кешування або маршрутизація. Патерн **CQRS (Command Query Responsibility Segregation)** дозволяє розділити операції читання та запису даних, що дозволяє оптимізувати систему для різних типів навантаження.

Асинхронна обробка даних є ще одним важливим аспектом масштабованості. Патерни, такі як Message Queue, дозволяють обробляти запити асинхронно, що запобігає блокуванню системи та дозволяє обробляти великі обсяги даних.

Застосування **кешування** з використанням патернів, таких як Cache-Aside, Read-Through, та Write-Through, дозволяє зменшити кількість звернень до джерела даних, що також покращує продуктивність та масштабованість.

Патерни, такі як **Circuit Breaker**, забезпечують стійкість системи до відмов, що є критично важливим для великих та розподілених систем. Circuit Breaker запобігає каскадним відмовам, ізолюючи сервіси, що не працюють. Патерни дозволяють створювати системи, які є стійкими до перевантажень та можуть автоматично відновлюватися після відмов. Патерни, які сприяють паралелізації обчислень, такі як **MapReduce**, дозволяють обробляти великі обсяги даних паралельно, що значно прискорює обробку та робить систему більш масштабованою.

2.6. Порівняння ефективності використання патернів у командах з різним досвідом

Ефективність застосування патернів проєктування в реальних проєктах значною мірою залежить від досвіду команди розробників. Команди з різним рівнем підготовки та практичного застосування патернів демонструють суттєво відмінні підходи до їх використання, що прямо впливає на якість програмного коду, швидкість розробки, зручність підтримки та масштабованість систем. Цей розділ присвячений детальному аналізу того, як команди з різним рівнем досвіду взаємодіють з патернами проєктування, виявляючи основні переваги та недоліки кожного підходу.

Команди з **обмеженим досвідом** у використанні патернів часто демонструють кілька характерних тенденцій, які негативно впливають на процес розробки. Перш за все, це **недостатнє розуміння** суті та призначення патернів. Вони часто сприймають патерни як набір готових рецептів, не вникаючи в їхню внутрішню логіку та архітектурні принципи. Це призводить до формального застосування патернів без урахування контексту проєкту, що може спричинити непотрібну складність та надлишковість. Наприклад, команди можуть використовувати патерн Singleton, навіть коли він не є необхідним, створюючи глобальний стан, який ускладнює тестування та паралельну розробку. Також вони можуть намагатися використовувати патерни там, де простіші рішення були б ефективнішими, призводячи до надмірного ускладнення коду. Команди можуть переоцінювати свої можливості, намагаючись застосовувати складні архітектурні патерни, не маючи достатніх навичок їхньої реалізації. Це може призвести до створення нестійких систем з низькою продуктивністю.

Іншою поширеною проблемою є **неправильна реалізація** патернів. Команди з обмеженим досвідом часто роблять помилки при реалізації патернів, що призводить до їхньої неефективної роботи та появи помилок. Наприклад, при реалізації патерну Observer вони можуть неправильно керувати життєвим циклом спостерігачів, що призводить до витоків пам'яті. При використанні

патерну Strategy вони можуть не забезпечити можливості динамічного вибору алгоритмів, що робить цей патерн менш ефективним. Неправильна реалізація патернів може призвести до погіршення структури коду, зниження його читабельності та ускладнення процесу внесення змін. Також, команди можуть припускатися помилок при застосуванні патернів у багатопотокових середовищах, що може призвести до проблем з синхронізацією та цілісністю даних. Команди часто не враховують усі нюанси патернів, використовуючи їх без врахування можливих виняткових ситуацій та граничних умов. Це призводить до створення програм, які можуть працювати неправильно у нетипових ситуаціях.

Додатковою проблемою є **надмірне застосування патернів**. Команди з обмеженим досвідом можуть намагатися використовувати якомога більше патернів у проєкті, навіть якщо це не є необхідним. Це може призвести до збільшення кількості класів, рівнів абстракції, та складності коду. Код, перевантажений патернами, стає важким для розуміння, підтримки, та зміни, що суттєво ускладнює процес розробки. Також, використання зайвих патернів може знизити продуктивність системи, створюючи непотрібні накладні витрати. Вони можуть використовувати патерни як самоціль, не розуміючи, що вони є інструментами для розв'язання конкретних проблем, а не просто модною тенденцією. Команди з обмеженим досвідом можуть також ігнорувати принцип "YAGNI" (You Aren't Gonna Need It), вводячи зайві патерни, які не потрібні в поточному контексті проєкту, сподіваючись, що вони стануть у пригоді в майбутньому.

Не менш важливим є **уповільнення розробки**. Час, витрачений на вивчення та застосування патернів, може значно уповільнити процес розробки на початкових етапах. Команди можуть витрачати надто багато часу на вибір та правильну реалізацію патернів, замість того, щоб зосередитися на розробці основної функціональності. Це може призвести до затримок у термінах здачі проєкту та збільшення його вартості.

З іншого боку, команди з **великим досвідом** демонструють зовсім інший підхід до застосування патернів. Вони мають глибоке **розуміння** патернів, їхніх переваг та недоліків, а також знають, як їх правильно використовувати у різних контекстах. Вони розглядають патерни не як сліпі шаблони, а як інструменти для вирішення конкретних архітектурних проблем. Команди з великим досвідом здатні аналізувати потреби проєкту та визначати, які патерни дійсно необхідні для його успішної реалізації. Вони вміють обирати патерни, які найкраще підходять для поставлених задач, враховуючи всі обмеження та вимоги. Вони також не намагаються використовувати всі відомі патерни в одному проєкті, а застосовують їх лише тоді, коли це дійсно необхідно.

Команди з великим досвідом **правильно реалізують патерни**, враховуючи всі їхні нюанси та особливості. Вони вміють адаптувати патерни до специфічних потреб проєкту, не спотворюючи їхньої суті. Вони також здатні використовувати патерни ефективно у багатопотокових середовищах, забезпечуючи цілісність даних та надійну роботу системи. Вони використовують патерни не тільки для структурування коду, а й для підвищення його продуктивності та масштабованості. Команди з досвідом також здатні легко читати, розуміти та змінювати коди, написані з використанням патернів, що зменшує час на підтримку проєкту.

Команди з досвідом використовують патерни для створення **гнучкого та підтримуваного коду**. Патерни допомагають їм створювати системи, які є легкими для зміни, розширення, та підтримки. Вони використовують патерни для розділення відповідальностей між різними компонентами системи, що дозволяє розробникам працювати над окремими частинами проєкту незалежно. Застосування патернів дозволяє їм також створювати системи, які є масштабованими та здатні обробляти зростаюче навантаження.

Команди з великим досвідом використовують патерни для **прискорення процесу розробки**. Знаючи переваги патернів, вони можуть швидко реалізовувати архітектурні рішення, не витрачаючи зайвий час на винахід

велосипеда. Вони також можуть швидше розв'язувати проблеми, оскільки вони вже знайомі з типовими рішеннями, які пропонують патерни. Також вони здатні швидше адаптуватися до нових вимог та швидко вносити зміни в код, що робить їхні проєкти більш стійкими до змін.

Команди з досвідом здатні використовувати патерни для **покращення командної роботи**. Застосування патернів створює спільну мову, що дозволяє різним розробникам ефективно співпрацювати, розуміючи структуру коду, написаного з використанням патернів. Застосування патернів також сприяє стандартизації коду, що робить його більш читабельним та зрозумілим. Команди з досвідом здатні швидко навчати нових членів команди, пояснюючи їм основні патерни, що використовуються в проєкті.

Таким чином, ефективність використання патернів проєктування значною мірою залежить від досвіду команди. Команди з обмеженим досвідом можуть зіткнутися з різними проблемами, що знижує їхню ефективність та призводить до проблем з якістю коду. Навпаки, команди з великим досвідом використовують патерни ефективно, отримуючи з них значні переваги, що робить їхні проєкти більш успішними.

2.7. Вплив патернів на тестування програмного забезпечення

Тестування програмного забезпечення є ключовим етапом у життєвому циклі розробки, що забезпечує якість, надійність і функціональність продукту. Патерни проектування, які насамперед спрямовані на поліпшення структури коду, його підтримуваності та масштабованості, також мають значний, хоча і неоднозначний, вплив на процес тестування. Застосування патернів може як спростити, так і ускладнити тестування залежно від конкретних патернів, способу їхньої реалізації та контексту проєкту. У цьому розділі ми детально проаналізуємо вплив патернів на різні аспекти тестування, виділяючи їхні переваги та недоліки.

Одним із ключових позитивних аспектів впливу патернів на тестування є їхня здатність сприяти створенню **модульної архітектури**. Модульність, як відомо, означає поділ системи на окремі, відносно незалежні компоненти, кожен з яких виконує чітко визначену функцію. Код, структурований з використанням патернів, таких як Strategy, Observer, Command, Factory, стає більш модульним, що полегшує процес його тестування. Кожен модуль може бути протестований незалежно від інших, що дозволяє виявляти помилки на ранніх етапах розробки. Наприклад, при використанні патерну Strategy кожен алгоритм може бути протестований окремо, без необхідності тестування всього класу, що його використовує. Патерн Observer дозволяє проводити незалежне тестування спостерігачів та суб'єкта, що спрощує ідентифікацію проблем. Factory і Abstract Factory дозволяють створювати різні варіанти об'єктів для тестування, забезпечуючи більшу гнучкість при перевірці різних сценаріїв. Здатність тестувати окремі модулі також полегшує створення юніт-тестів, що є важливим компонентом якісної розробки.

Патерни також сприяють покращенню **тестопридатності** коду. Патерни, які надають механізми для впровадження залежностей (Dependency Injection), є особливо корисними при тестуванні, оскільки вони дозволяють створювати тестові об'єкти (моки та стаби) та замінювати ними реальні залежності. Це дає

змогу ізолювати компоненти, які тестуються, від інших частин системи, що робить тестування більш точним та ефективним. Наприклад, при використанні Dependency Injection, тестування класу, який залежить від зовнішньої бази даних, можна проводити без звернення до цієї бази даних, замінюючи її на тестовий об'єкт. Патерн Facade, який надає простий інтерфейс до складної підсистеми, також сприяє тестопридатності, оскільки тестування можна проводити через простий інтерфейс, не заглиблюючись у складність підсистеми. Патерн Template Method, дозволяє тестувати окремі етапи алгоритму, заданого в шаблоні. Патерни, що сприяють слабким залежностям, такі як Observer та Mediator, роблять компоненти більш незалежними і дозволяють тестувати їх окремо без необхідності створення складних тестових середовищ.

23 GoF Design Patterns

C Abstract Factory	S Facade	S Proxy
S Adapter	C Factory Method	B Observer
S Bridge	S Flyweight	C Singleton
C Builder	B Interpreter	B State
B Chain of Responsibility	B Iterator	B Strategy
B Command	B Mediator	B Template Method
S Composite	B Memento	B Visitor
S Decorator	C Prototype	

C - Creational   **S** - Structural   **B** - Behavioral

Рис 2.2 Перелік найпопулярніших патернів

Проте, застосування патернів проєктування також створює певні **труднощі для тестування**. Надмірне використання патернів, особливо складних архітектурних патернів, таких як MVC, MVVM, або Microservices, може ускладнити процес тестування, створюючи значну кількість взаємозв'язків між компонентами. Тестування інтеграції між різними модулями, представленнями,

контролерами чи сервісами в таких архітектурах може вимагати значних зусиль. Тестування розподілених систем, наприклад, мікросервісної архітектури, вимагає спеціальних підходів, таких як контрактне тестування або інтеграційне тестування через API. Також складні патерни, такі як Mediator, можуть ускладнити відстеження потоку виконання, що може призвести до труднощів у виявленні помилок. Патерни, що використовують асинхронну обробку, ускладнюють тестування, оскільки потрібно перевіряти порядок обробки повідомлень, а також обробку виняткових ситуацій.

Патерни, які створюють **додаткову абстракцію**, також можуть ускладнити процес тестування. Тестувальникам може знадобитися глибше розуміння структури патернів, щоб правильно протестувати систему. Також, патерни, які використовують динамічну типізацію або рефлексію, створюють додаткову складність при створенні тестових об'єктів. Патерни, що передбачають клонування об'єктів, такі як Prototype, можуть бути складними для тестування, оскільки необхідно враховувати всі нюанси клонування, зокрема те, як клоновані об'єкти впливають на оригінальні об'єкти.

Патерн Singleton, хоча і може спростити управління глобальним станом, може ускладнити модульне тестування, оскільки він створює залежності, які є неявними і їх важко замінити на моки. Також, Singleton може створити залежність між тестами, якщо вони використовують один і той самий екземпляр Singleton, що може призвести до непередбачуваних результатів. Патерн Observer може ускладнити тестування, якщо система має багато спостерігачів, оскільки необхідно перевіряти, що всі вони правильно отримують повідомлення про зміни стану. Неправильна реалізація патернів може призвести до проблем з продуктивністю або до непередбачуваної поведінки системи, що ускладнює процес тестування та пошуку помилок.

Вплив патернів на тестування також залежить від **досвіду команди розробників та тестувальників**. Досвідчені команди здатні ефективно використовувати патерни, щоб спростити тестування, тоді як команди з меншим досвідом можуть

зіткнутися з труднощами при тестуванні коду, який використовує патерни. Розробники та тестувальники повинні мати розуміння різних патернів, їхніх принципів, а також специфічних проблем, які можуть виникати при тестуванні. Важливо також використовувати інструменти для автоматизованого тестування, які можуть допомогти перевірити правильність реалізації патернів.

Загалом, патерни проєктування мають значний вплив на тестування, як позитивний, так і негативний. Правильне та розумне використання патернів може спростити тестування, підвищити якість коду та прискорити процес розробки. Однак, неправильне застосування патернів або їх надмірне використання може створити зайву складність та ускладнити процес тестування. Розробники та тестувальники повинні працювати разом, щоб ефективно використовувати патерни та забезпечити якісне тестування програмного забезпечення.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ПАТЕРНІВ ПРОЄКТУВАННЯ

3.1. Вибір патернів для малих проєктів: рекомендації для початківців

Основні принципи вибору патернів для малих проєктів

Перш за все, початківцям слід пам'ятати, що патерни - це інструменти, а не самоціль. Не варто намагатися застосувати якомога більше патернів у проєкті. Натомість, потрібно зосереджуватися на виборі тих патернів, які дійсно допоможуть вирішити конкретні проблеми проєкту. Ось кілька основних

Для початківців у малих проєктах рекомендується починати з таких патернів:

- **Singleton (Одинак):** Простий та корисний патерн, який гарантує існування лише одного екземпляра класу. Singleton може бути корисним для представлення глобальних налаштувань, логерів, або менеджерів ресурсів. Він легко реалізується і його корисно вивчити на початковому етапі.
- **Factory Method (Метод Фабрика):** Дозволяє інкапсулювати процес створення об'єктів, що робить код більш гнучким та легким для розширення. Цей патерн корисний, коли потрібно створювати об'єкти різних типів залежно від певних умов. Він простіший за Abstract Factory і є хорошим варіантом для початківців.
- **Strategy (Стратегія):** Дозволяє інкапсулювати алгоритми в окремі класи, що робить код більш гнучким та легким для зміни. Патерн Strategy особливо корисний, коли потрібно вибирати різні алгоритми під час виконання програми. Він допомагає структурувати код і робить його більш читабельним.
- **Observer (Спостерігач):** Дозволяє створювати залежності "один-до-багатьох" між об'єктами, де один об'єкт (суб'єкт) сповіщає інші об'єкти (спостерігачів) про зміну свого стану. Observer корисний для створення систем обробки подій та для реалізації механізмів push-повідомлень. Він

допомагає розділити відповідальності та зменшити залежність між компонентами системи.

- **Adapter (Адаптер):** Дозволяє об'єктам з несумісними інтерфейсами працювати разом. Adapter корисний, коли потрібно інтегрувати сторонній код або використовувати старий код у новому проєкті. Цей патерн допомагає створювати гнучкий та розширюваний код.
- **Simple Factory (Проста Фабрика):** Простіша версія патерну Factory, яка дозволяє створювати об'єкти різних типів в одному класі. Simple Factory є хорошим варіантом для початківців, оскільки вона проста для розуміння та реалізації.

Патерни, яких слід уникати на початкових етапах:

- **Abstract Factory (Абстрактна Фабрика):** Цей патерн є складнішим за Factory Method і може бути непотрібним для малих проєктів на початкових етапах. Його варто використовувати тільки тоді, коли дійсно є потреба у створенні сімейств пов'язаних об'єктів.
- **Mediator (Посередник):** Складний патерн, який може бути надмірним для малих проєктів. Mediator використовується для централізації взаємодії між об'єктами, що може створити зайву складність, якщо в цьому немає реальної потреби.
- **Command (Команда):** Патерн Command може бути надмірним для малих проєктів, особливо якщо немає потреби в історії команд або відміни операцій.
- **Composite (Компонувальник):** Патерн Composite є корисним для створення ієрархічних структур, але може бути непотрібним для простих проєктів, де немає потреби у роботі з складними об'єктами.
- **Microservices (Мікросервіси):** Архітектурний патерн, який підходить для великих проєктів, але може бути надмірним для малих проєктів. Microservices вимагає значних ресурсів та складної інфраструктури, що може бути непотрібним для малих проєктів.

3.2. Практичні приклади застосування патернів проєктування на Kotlin

Цей розділ присвячений розгляду практичних прикладів застосування патернів проєктування на мові програмування Kotlin. Kotlin, як сучасна мова, що підтримує як об'єктно-орієнтований, так і функціональний підходи, надає розробникам гнучкі можливості для реалізації різних патернів. У цьому розділі ми продемонструємо, як можна використовувати Kotlin для створення чистого, лаконічного та ефективного коду з використанням патернів проєктування. Метою цих прикладів є показати, як застосування патернів може спростити розробку, підвищити підтримуваність та розширюваність програмного забезпечення, написаного на Kotlin.

У наступних розділах розглянемо декілька ключових патернів проєктування, показуючи, як їх можна реалізувати на Kotlin, та розкриємо їхні переваги у практичних сценаріях. Ми зосередимося на наступних патернах:

- **Singleton (Одинак):** Покажемо, як створити клас-одинак на Kotlin, забезпечуючи наявність лише одного екземпляра цього класу.
- **Factory Method (Метод Фабрика):** Продемонструємо, як використовувати Factory Method для інкапсуляції процесу створення об'єктів різних типів.
- **Abstract Factory (Абстрактна Фабрика):** Покажемо, як створити сімейства пов'язаних об'єктів, використовуючи Abstract Factory.
- **Observer (Спостерігач):** Розглянемо, як реалізувати залежності "один-до-багатьох" між об'єктами за допомогою патерну Observer.
- **Strategy (Стратегія):** Покажемо, як використовувати патерн Strategy для динамічного вибору алгоритму.
- **Decorator (Декоратор):** Продемонструємо, як динамічно додавати нову функціональність до об'єктів за допомогою патерну Decorator.
- **Command (Команда):** Розглянемо, як використовувати Command для інкапсуляції запитів як об'єктів та для створення історії команд.

Для кожного патерну ми надамо конкретний приклад коду на Kotlin, а також пояснення його структури та особливостей. Ми також наведемо короткий аналіз переваг, які отримуємо від використання патерну в контексті Kotlin. Ці приклади є базовими, але вони достатньо добре ілюструють принципи використання патернів, що допоможе вам зрозуміти, як їх застосовувати у власних проєктах.

Ці практичні приклади допоможуть вам вивчити патерни проєктування на практиці, використовуючи Kotlin. Побачимо, як патерни можуть спростити розробку, покращити якість коду та забезпечити гнучкість та масштабованість ваших проєктів. У наступних пунктах перейдемо до конкретних реалізацій патернів на Kotlin, почнемо з Singleton, та продовжимо іншими патернами.

3.3. Патерни Singleton та Factory Method на Kotlin

У цьому розділі ми розглянемо реалізацію двох популярних патернів проектування на мові програмування Kotlin: Singleton та Factory Method. Singleton гарантує, що клас має лише один екземпляр, а Factory Method інкапсулює процес створення об'єктів. Ми продемонструємо, як використовувати Kotlin для створення чистого, лаконічного та ефективного коду з використанням цих патернів.

Реалізація Singleton на Kotlin

Як ми вже згадували, найпростішим і найпоширенішим способом реалізації Singleton на Kotlin є використання object-декларації. Ось приклад з класом SettingsManager:

```
object SettingsManager {
    var theme: String = "light"
    var language: String = "en"

    fun applySettings() {
        println("Applying settings: theme=$theme, language=$language")
        // Тут може бути код для застосування налаштувань
    }
}

fun main() {
    // Використання синглтона SettingsManager
    SettingsManager.theme = "dark"
    SettingsManager.language = "uk"
    SettingsManager.applySettings()

    // Зміна налаштувань через іншу точку доступу
    SettingsManager.theme = "light"
    SettingsManager.applySettings()
}
```

Пояснення коду Singleton:

- **object SettingsManager:** object створює клас, що є одночасно синглтоном. Kotlin гарантує, що буде лише один екземпляр класу.
- **var theme: String = "light" та var language: String = "en":** Змінні для налаштувань.
- **fun applySettings():** Функція для застосування налаштувань.
- **fun main():** Демонстрація використання синглтона.

Реалізація Factory Method на Kotlin

Патерн Factory Method дозволяє визначати інтерфейс для створення об'єкта, але конкретний тип створюваного об'єкта визначається у підкласах. Це дозволяє створювати об'єкти без необхідності знати їхні конкретні класи, роблячи код більш гнучким та розширюваним. Ось приклад реалізації Factory Method для створення об'єктів Shape різних типів:

```
// Інтерфейс Shape
interface Shape {
    fun draw()
}

// Конкретні класи фігур
class Circle : Shape {
    override fun draw() {
        println("Drawing a Circle")
    }
}

class Square : Shape {
    override fun draw() {
        println("Drawing a Square")
    }
}

// Абстрактний клас фабрики
abstract class ShapeFactory {
    abstract fun createShape(): Shape
}

// Конкретні фабрики для різних типів фігур
class CircleFactory : ShapeFactory() {
    override fun createShape(): Shape {
        return Circle()
    }
}

class SquareFactory : ShapeFactory() {
    override fun createShape(): Shape {
        return Square()
    }
}

fun main() {
    // Використання Factory Method
    val circleFactory = CircleFactory()
    val circle = circleFactory.createShape()
    circle.draw()

    val squareFactory = SquareFactory()
    val square = squareFactory.createShape()
    square.draw()
}
```

Пояснення коду Factory Method:

- **interface Shape:** Інтерфейс для всіх фігур. Він визначає метод `draw()`.
- **class Circle : Shape** та **class Square : Shape:** Конкретні класи фігур, які реалізують інтерфейс Shape.
- **abstract class ShapeFactory:** Абстрактний клас фабрики, який визначає абстрактний метод `createShape()`.
- **class CircleFactory : ShapeFactory** та **class SquareFactory : ShapeFactory:** Конкретні фабрики для створення об'єктів Circle та Square відповідно.
- **fun main():** Демонстрація використання Factory Method. Ми створюємо об'єкти Shape через відповідні фабрики, не знаючи конкретних класів об'єктів.

3.4. Патерн Observer на Kotlin

Патерн Observer є поведінковим патерном, який встановлює залежність "один-до-багатьох" між об'єктами. Він дозволяє одному об'єкту (суб'єкту) повідомляти про зміни свого стану всім залежним об'єктам (спостерігачам) без прямого зв'язку між ними. Це створює гнучку та розширювану архітектуру, де об'єкти можуть реагувати на зміни, не будучи жорстко прив'язаними до джерела цих змін. У цьому розділі ми розглянемо, як реалізувати патерн Observer на Kotlin, демонструючи його переваги на практиці.

Реалізація Observer на Kotlin

У цьому прикладі ми розглянемо систему, де WeatherData є суб'єктом, що відстежує погодні умови (температуру та вологість), а Display є спостерігачами, які відображають ці дані. Спостерігачі можуть підписуватися на зміни та отримувати оновлення, коли дані про погоду змінюються.

```
// Інтерфейс спостерігача
interface Observer {
    fun update(temperature: Float, humidity: Float)
}

// Інтерфейс суб'єкта
interface Subject {
    fun registerObserver(observer: Observer)
    fun removeObserver(observer: Observer)
    fun notifyObservers()
}

// Конкретний суб'єкт
class WeatherData : Subject {
    private val observers: MutableList<Observer> = mutableListOf()
    private var temperature: Float = 0f
    private var humidity: Float = 0f

    override fun registerObserver(observer: Observer) {
        observers.add(observer)
    }

    override fun removeObserver(observer: Observer) {
        observers.remove(observer)
    }

    override fun notifyObservers() {
        for (observer in observers) {
            observer.update(temperature, humidity)
        }
    }
}
```

```

    }

    fun setMeasurements(temperature: Float, humidity: Float) {
        this.temperature = temperature
        this.humidity = humidity
        notifyObservers()
    }
}

// Конкретні спостерігачі
class CurrentConditionsDisplay : Observer {
    override fun update(temperature: Float, humidity: Float) {
        println("Current conditions: temperature = $temperature, humidity = $humidity")
    }
}

class ForecastDisplay : Observer {
    override fun update(temperature: Float, humidity: Float) {
        println("Forecast: temperature = ${temperature + 2f}, humidity = ${humidity + 5f}")
    }
}

fun main() {
    val weatherData = WeatherData()

    val currentDisplay = CurrentConditionsDisplay()
    val forecastDisplay = ForecastDisplay()

    weatherData.registerObserver(currentDisplay)
    weatherData.registerObserver(forecastDisplay)

    weatherData.setMeasurements(25f, 60f)
    weatherData.setMeasurements(27f, 65f)

    weatherData.removeObserver(forecastDisplay)
    weatherData.setMeasurements(29f, 70f)
}

```

Пояснення коду Observer:

- **interface Observer:** Визначає інтерфейс для всіх спостерігачів. Він має метод `update`, який викликається, коли змінюється стан суб'єкта.
- **interface Subject:** Визначає інтерфейс для всіх суб'єктів. Він має методи `registerObserver`, `removeObserver`, та `notifyObservers`.
- **class WeatherData : Subject:** Конкретний суб'єкт, який реалізує інтерфейс `Subject`. Він зберігає список спостерігачів, а також стан (температура та

вологість). Метод `notifyObservers` сповіщає всіх зареєстрованих спостерігачів про зміни стану.

- **`fun setMeasurements(temperature: Float, humidity: Float):`** Метод, який змінює стан `WeatherData` та сповіщає спостерігачів про ці зміни.
- **`class CurrentConditionsDisplay : Observer` та `class ForecastDisplay : Observer`:** Конкретні спостерігачі, які реалізують інтерфейс `Observer` та виконують певні дії при отриманні оновлень. `CurrentConditionsDisplay` виводить поточні умови, а `ForecastDisplay` виводить прогноз.
- **`fun main():`** Демонструє використання патерну `Observer`. Створюється `WeatherData`, спостерігачі, які підписуються на зміни, а потім генеруються зміни стану `WeatherData`.

3.5. Система управління замовленнями з використанням кількох патернів на Kotlin

Сценарій:

Ми створюємо систему для обробки замовлень, де клієнт може зробити замовлення на різні типи товарів (наприклад, книги, електроніку, одяг). Кожен тип товару має різні способи доставки, і система повинна сповіщати зацікавлених спостерігачів про зміну статусу замовлення.

Реалізація на Kotlin:

```
// Інтерфейс для товарів
interface Product {
    val name: String
    val price: Double
    val type: String
}

// Конкретні класи товарів
data class Book(override val name: String, override val price: Double) :
    Product {
    override val type: String = "Book"
}

data class Electronics(override val name: String, override val price:
    Double) : Product {
    override val type: String = "Electronics"
}

data class Clothing(override val name: String, override val price:
    Double) : Product {
    override val type: String = "Clothing"
}

// Патерн Factory Method для створення об'єктів товарів
interface ProductFactory {
    fun createProduct(name: String, price: Double): Product
}

class BookFactory : ProductFactory {
    override fun createProduct(name: String, price: Double): Product {
        return Book(name, price)
    }
}

class ElectronicsFactory : ProductFactory {
    override fun createProduct(name: String, price: Double): Product {
        return Electronics(name, price)
    }
}
```

```

class ClothingFactory : ProductFactory {
    override fun createProduct(name: String, price: Double): Product {
        return Clothing(name, price)
    }
}

object ProductFactoryManager {
    private val factories: MutableMap<String, ProductFactory> =
mutableMapOf()

    init {
        factories["Book"] = BookFactory()
        factories["Electronics"] = ElectronicsFactory()
        factories["Clothing"] = ClothingFactory()
    }

    fun getFactory(type: String): ProductFactory?{
        return factories[type]
    }
}

// Інтерфейс для стратегій доставки
interface DeliveryStrategy {
    fun deliver(order: Order)
}

// Конкретні стратегії доставки
class StandardDelivery : DeliveryStrategy {
    override fun deliver(order: Order) {
        println("Standard delivery for order: ${order.id}")
    }
}

class ExpressDelivery : DeliveryStrategy {
    override fun deliver(order: Order) {
        println("Express delivery for order: ${order.id}")
    }
}

// Патерн Strategy для вибору стратегії доставки
class Order(val id: Int, val product: Product, val deliveryStrategy:
DeliveryStrategy) {
    var status : String = "Created"
        set(value){
            field = value
            notifyObservers()
        }
    private val observers: MutableList<OrderObserver> = mutableListOf()

    fun deliver(){
        deliveryStrategy.deliver(this)
    }

    interface OrderObserver{
        fun onStatusChange(order: Order)
    }
}

```

```

fun registerObserver(observer: OrderObserver) {
    observers.add(observer)
}

fun removeObserver(observer: OrderObserver) {
    observers.remove(observer)
}
private fun notifyObservers() {
    observers.forEach {
        it.onStatusChange(this)
    }
}
}

// Конкретні спостерігачі за статусом замовлення
class OrderStatusLogger : Order.OrderObserver {
    override fun onStatusChange(order: Order) {
        println("Order ${order.id} status changed to ${order.status}")
    }
}

class OrderStatusNotifier : Order.OrderObserver {
    override fun onStatusChange(order: Order) {
        println("Sending notification about order ${order.id} status change")
    }
}

fun main() {
    // Використання патернів
    val bookFactory = ProductFactoryManager.getFactory("Book")
    val electronicsFactory =
ProductFactoryManager.getFactory("Electronics")

    val book = bookFactory?.createProduct("The Lord of the Rings", 20.0)
    val electronics = electronicsFactory?.createProduct("Laptop", 1000.0)

    if(book!=null && electronics != null){
        val order1 = Order(1, book, StandardDelivery())
        val order2 = Order(2, electronics, ExpressDelivery())

        val orderLogger = OrderStatusLogger()
        val orderNotifier = OrderStatusNotifier()

        order1.registerObserver(orderLogger)
        order1.registerObserver(orderNotifier)

        order2.registerObserver(orderLogger)

        order1.status = "Pending"
        order1.deliver()

        order2.status = "Processing"
        order2.deliver()
    }
}

```

Пояснення коду:

- **interface Product, Book, Electronics, Clothing:** Інтерфейс і конкретні класи для представлення товарів.
- **interface ProductFactory, BookFactory, ElectronicsFactory, ClothingFactory:** Інтерфейс і конкретні реалізації патерну Factory Method для створення об'єктів товарів.
- **object ProductFactoryManager:** Об'єкт, що керує фабриками (за допомогою Singleton).
- **interface DeliveryStrategy, StandardDelivery, ExpressDelivery:** Інтерфейс і конкретні реалізації патерну Strategy для доставки.
- **class Order:** Клас, що представляє замовлення. Використовує патерн Strategy для вибору способу доставки та патерн Observer для відстежування змін статусу.
- **interface OrderObserver, OrderStatusLogger, OrderStatusNotifier:** Інтерфейс та конкретні реалізації патерну Observer для спостереження за зміною статусу замовлення.
- **fun main():** Демонструє використання всіх патернів у системі керування замовленнями.

3.6. Застосування патернів з асинхронністю та обробкою помилок на Kotlin

У сучасних програмах, особливо тих, що працюють з мережею або великими обсягами даних, асинхронність та ефективна обробка помилок є критично важливими. Патерни проєктування, в поєднанні з можливостями Kotlin для асинхронного програмування та обробки винятків, дозволяють створювати стійкі, масштабовані та ефективні системи. У цьому розділі ми розглянемо, як патерни можуть бути використані разом з Kotlin корутинами для обробки асинхронних операцій та управління помилками. Ми поєднаємо патерни Strategy, Observer та Command з асинхронністю та обробкою помилок на прикладі простої системи обробки даних.

Сценарій:

Створюємо систему для обробки даних, які надходять з різних джерел (наприклад, файли, мережа, база даних). Обробка даних може включати різні етапи (наприклад, читання, парсинг, валідація, трансформація). Для кожного етапу можуть бути використані різні алгоритми (стратегії), і система повинна сповіщати зацікавлених спостерігачів про успішну обробку або про виникнення помилок. Також додамо можливість скасовувати операції обробки даних.

Реалізація на Kotlin:

```
import kotlinx.coroutines.*
import java.io.IOException

// Інтерфейс для стратегій обробки даних
interface DataProcessingStrategy {
    suspend fun processData(data: String): Result<String>
}

// Конкретні стратегії обробки даних
class FileDataProcessing : DataProcessingStrategy {
    override suspend fun processData(data: String): Result<String> =
        withContext(Dispatchers.IO) {
            try {
                delay(1000)
                val processedData = "File: $data processed"
                Result.success(processedData)
            } catch (e: IOException) {
                Result.failure(e)
            }
        }
}
```

```

    }
}

class NetworkDataProcessing : DataProcessingStrategy {
    override suspend fun processData(data: String): Result<String> =
        withContext(Dispatchers.IO) {
            try {
                delay(2000)
                val processedData = "Network: $data processed"
                Result.success(processedData)
            } catch (e: IOException) {
                Result.failure(e)
            }
        }
}

class DatabaseDataProcessing : DataProcessingStrategy {
    override suspend fun processData(data: String): Result<String> =
        withContext(Dispatchers.IO) {
            try {
                delay(500)
                val processedData = "Database: $data processed"
                Result.success(processedData)
            }
            catch (e: IOException) {
                Result.failure(e)
            }
        }
}

//Интерфейс Command
interface DataProcessingCommand {
    suspend fun execute(): Result<String>
    fun cancel()
}

// Конкретна команда
class ProcessDataCommand(
    private val data: String,
    private val strategy: DataProcessingStrategy,
    private val observer: DataProcessingObserver
) : DataProcessingCommand {
    private var job: Job? = null
    private var result: Result<String>? = null

    override suspend fun execute(): Result<String> = coroutineScope{
        job = launch{
            result = strategy.processData(data)
            result?.onSuccess {
                observer.onDataProcessed(data, it)
            }?.onFailure{
                observer.onDataProcessingError(data, it)
            }
        }

        job!!.join()
        result!!
    }
}

```

```

    }
    override fun cancel() {
        job?.cancel()
    }
}

// Інтерфейс спостерігача
interface DataProcessingObserver {
    fun onDataProcessed(data: String, processedData: String)
    fun onDataProcessingError(data: String, error: Throwable)
}

// Конкретні спостерігачі
class DataLogger : DataProcessingObserver {
    override fun onDataProcessed(data: String, processedData: String) {
        println("Data: $data processed successfully. Result: $processedData")
    }

    override fun onDataProcessingError(data: String, error: Throwable) {
        println("Error while processing data: $data. Error: $error")
    }
}

class DataNotifier : DataProcessingObserver {
    override fun onDataProcessed(data: String, processedData: String) {
        println("Notification sent about successful data processing: $data")
    }

    override fun onDataProcessingError(data: String, error: Throwable) {
        println("Notification sent about data processing error: $data")
    }
}

fun main() = runBlocking{
    val data = "some data"

    val fileStrategy = FileDataProcessing()
    val networkStrategy = NetworkDataProcessing()
    val databaseStrategy = DatabaseDataProcessing()

    val dataLogger = DataLogger()
    val dataNotifier = DataNotifier()

    val fileCommand = ProcessDataCommand(data, fileStrategy, dataLogger)
    val networkCommand = ProcessDataCommand(data, networkStrategy, dataNotifier)
    val databaseCommand = ProcessDataCommand(data, databaseStrategy, dataLogger)

    val resultFile = fileCommand.execute()
    val resultNetwork = networkCommand.execute()
    // fileCommand.cancel()
    val resultDatabase = databaseCommand.execute()

```

```
println("Results")
println("File Result: $resultFile")
println("Network Result: $resultNetwork")
println("Database Result: $resultDatabase")

}
```

Пояснення коду:

- **interface DataProcessingStrategy:** Інтерфейс для стратегій обробки даних. Має метод `processData`, який є асинхронним.
- **FileDataProcessing, NetworkDataProcessing, DatabaseDataProcessing:** Конкретні класи, що реалізують стратегії обробки даних з імітацією роботи з файлом, мережею та базою даних за допомогою корутин та затримки. Вони використовують `withContext(Dispatchers.IO)`, щоб не блокувати основний потік виконання.
- **interface DataProcessingCommand:** Інтерфейс для команд обробки даних. Містить методи `execute` (асинхронний) та `cancel`.
- **class ProcessDataCommand:** Конкретна реалізація патерну `Command`. Використовує корутини для асинхронної обробки даних. Команда приймає дані, стратегію обробки, та спостерігача.
- **interface DataProcessingObserver:** Інтерфейс для спостерігачів за процесом обробки даних. Містить методи для сповіщення про успішне завершення та про помилки.
- **DataLogger, DataNotifier:** Конкретні спостерігачі, які реалізують інтерфейс `DataProcessingObserver` і логують результати або надсилають сповіщення.
- **fun main():** Демонструє використання всіх патернів у поєднанні з Kotlin корутинами. Створюються команди, спостерігачі, та викликаються асинхронні операції.

3.7. Патерн Decorator та DSL на Kotlin: Гнучке налаштування об'єктів

У цьому розділі ми розглянемо, як можна використовувати патерн Decorator у поєднанні з можливостями **Kotlin** для створення **Domain Specific Language (DSL)**, щоб надати користувачам гнучкий спосіб налаштування об'єктів. Патерн Decorator дозволяє динамічно додавати нові властивості або поведінку до об'єктів без використання наслідування. Kotlin, зі своїми можливостями для створення DSL, робить цей процес ще більш виразним та зручним. Ми продемонструємо, як ці дві концепції можуть бути використані разом для створення гнучкої та потужної системи налаштування.

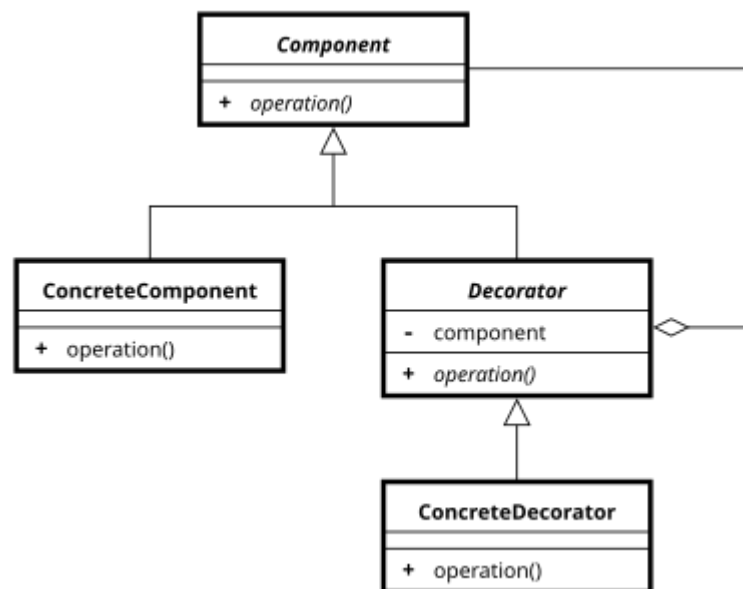

Рис 3.1 Реалізація патерну декоратор

Сценарій:

Уявімо, що створюємо систему для налаштування повідомлень, які можуть мати різні властивості: пріоритет, термін дії, форматування та інші. Замість створення безлічі підкласів для кожного варіанту налаштування, ми використаємо патерн Decorator для динамічного додавання цих властивостей. DSL дозволить нам задавати налаштування у зручному та зрозумілому вигляді.

Реалізація на Kotlin:

```
// Інтерфейс для повідомлень
interface Message {
    fun getContent(): String
}

// Конкретна реалізація повідомлення
class SimpleMessage(private val content: String) : Message {
    override fun getContent(): String = content
}

// Інтерфейс декоратора
interface MessageDecorator : Message {
    val message: Message
}

// Конкретні декоратори
class PriorityDecorator(override val message: Message, private val
priority: String) : MessageDecorator {
    override fun getContent(): String = "[Priority: $priority]
${message.getContent()}"
}

class ExpirationDecorator(override val message: Message, private val
expiration: String) : MessageDecorator {
    override fun getContent(): String = "[Expiration: $expiration]
${message.getContent()}"
}

class FormatDecorator(override val message: Message, private val format:
String) : MessageDecorator {
    override fun getContent(): String = "[Format: $format]
${message.getContent()}"
}

// DSL-функції для налаштування повідомлень
fun message(content: String, init: MessageBuilder.() -> Unit): Message {
    val builder = MessageBuilder(SimpleMessage(content))
    builder.init()
    return builder.build()
}

class MessageBuilder(private var message: Message) {

    fun priority(priority: String) {
        message = PriorityDecorator(message, priority)
    }

    fun expiration(expiration: String) {
        message = ExpirationDecorator(message, expiration)
    }

    fun format(format: String){
        message = FormatDecorator(message, format)
    }

    fun build() : Message = message
}
```

```

}

fun main() {
    // Використання DSL та Decorator
    val message1 = message("Hello, world!") {
        priority("High")
        expiration("12.12.2024")
    }
    println(message1.getContent())

    val message2 = message("Important notification") {
        format("Bold")
        priority("Critical")
    }
    println(message2.getContent())

    val message3 = message("Simple message") {}
    println(message3.getContent())

    val message4 = message("Test message") {
        priority("Low")
        expiration("1.1.2025")
        format("Italic")
    }
    println(message4.getContent())
}

```

Пояснення коду:

- **interface Message:** Інтерфейс для повідомлень. Має метод `getContent()`, який повертає вміст повідомлення.
- **class SimpleMessage:** Конкретна реалізація повідомлення.
- **interface MessageDecorator:** Інтерфейс для декораторів повідомлень. Має властивість `message`, яка представляє повідомлення, яке декорується.
- **class PriorityDecorator, ExpirationDecorator, FormatDecorator:** Конкретні декоратори, які додають до повідомлення пріоритет, термін дії або форматування.
- **fun message(content: String, init: MessageBuilder.() -> Unit):** Функція, що створює повідомлення та застосовує до нього налаштування за допомогою DSL.
- **class MessageBuilder:** Клас, який використовується для створення DSL. Він має методи для додавання декораторів та повертає об'єкт `Message`.

DSL-частина:

- Функція `message` приймає контент повідомлення та лямбду `init` для налаштування.
- `MessageBuilder` використовується для створення DSL, він має функції для додавання пріоритету (`priority`), терміну дії (`expiration`), та форматування (`format`), які насправді є декораторами.
- Функція `build()` повертає результуюче `Message`.

3.8. Побудова системи обробки фінансових транзакцій з використанням патернів на Kotlin

Сценарій:

Система оброблятиме фінансові транзакції (наприклад, перекази коштів), використовуючи різні стратегії (наприклад, звичайний переказ, терміновий переказ). Система повинна підтримувати асинхронну обробку транзакцій, можливість їх скасування, а також сповіщати про успішне виконання або про помилки. Ми використаємо патерни Strategy, Command, Observer та Prototype для створення цієї системи.

Реалізація на Kotlin:

```
import kotlinx.coroutines.*
import java.lang.Exception
import java.util.UUID

// Інтерфейс для фінансових транзакцій
interface Transaction {
    val id: UUID
    val amount: Double
    val fromAccount: String
    val toAccount: String
    var status: TransactionStatus
}

enum class TransactionStatus{
    PENDING, PROCESSING, COMPLETED, FAILED, CANCELLED
}

// Дата клас для конкретної транзакції
data class FinancialTransaction(
    override val id: UUID = UUID.randomUUID(),
    override val amount: Double,
    override val fromAccount: String,
    override val toAccount: String,
    override var status: TransactionStatus = TransactionStatus.PENDING,
) : Transaction

// Інтерфейс для стратегій обробки транзакцій
interface TransactionProcessingStrategy {
    suspend fun process(transaction: Transaction): Result<Transaction>
}

// Конкретні стратегії обробки
class StandardTransactionProcessing : TransactionProcessingStrategy {
    override suspend fun process(transaction: Transaction):
    Result<Transaction> = withContext(Dispatchers.IO) {
```

```

        delay(1000)
        return try {
            val updatedTransaction = transaction.copy(status =
TransactionStatus.COMPLETED)
            println("Standard processing complete for transaction:
${transaction.id}")
            Result.success(updatedTransaction)
        } catch (e: Exception) {
            val updatedTransaction = transaction.copy(status =
TransactionStatus.FAILED)
            println("Error during processing transaction:
${transaction.id}")
            Result.failure(e)
        }
    }
}

class UrgentTransactionProcessing : TransactionProcessingStrategy {
    override suspend fun process(transaction: Transaction):
Result<Transaction> = withContext(Dispatchers.IO) {
        delay(500)
        return try {
            val updatedTransaction = transaction.copy(status =
TransactionStatus.COMPLETED)
            println("Urgent processing complete for transaction:
${transaction.id}")
            Result.success(updatedTransaction)
        } catch (e: Exception) {
            val updatedTransaction = transaction.copy(status =
TransactionStatus.FAILED)
            println("Error during urgent processing transaction:
${transaction.id}")
            Result.failure(e)
        }
    }
}

// Интерфейс Command
interface TransactionCommand {
    val transaction: Transaction
    suspend fun execute(): Result<Transaction>
    fun cancel()
}

// Конкретна Command
class ProcessTransactionCommand(
    override val transaction: Transaction,
    private val processingStrategy: TransactionProcessingStrategy,
    private val observer: TransactionObserver
) : TransactionCommand {

    private var job: Job? = null
    private var result: Result<Transaction>? = null

    override suspend fun execute(): Result<Transaction> = coroutineScope
{
    job = launch {
        transaction.status = TransactionStatus.PROCESSING
        result = processingStrategy.process(transaction)
    }
}

```

```

        result?.onSuccess {
            transaction.status = it.status
            observer.onTransactionComplete(it)
        }?.onFailure{
            transaction.status = TransactionStatus.FAILED
            observer.onTransactionError(transaction, it)
        }
    }
    job!!.join()
    result!!
}

override fun cancel() {
    job?.cancel()
    transaction.status = TransactionStatus.CANCELLED
}
}

// Інтерфейс Observer
interface TransactionObserver{
    fun onTransactionComplete(transaction: Transaction)
    fun onTransactionError(transaction: Transaction, error: Throwable)
}

// Конкретні спостерігачі
class TransactionLogger : TransactionObserver{
    override fun onTransactionComplete(transaction: Transaction) {
        println("Transaction completed: ${transaction.id}")
    }

    override fun onTransactionError(transaction: Transaction, error:
Throwable) {
        println("Error processing transaction: ${transaction.id}, error:
$error")
    }
}

class TransactionNotifier : TransactionObserver{
    override fun onTransactionComplete(transaction: Transaction) {
        println("Notification sent for transaction: ${transaction.id}")
    }

    override fun onTransactionError(transaction: Transaction, error:
Throwable) {
        println("Notification sent about transaction error:
${transaction.id}")
    }
}

// Prototype
interface TransactionPrototype{
    fun clone() : Transaction
}
class TransactionPrototypeImplementation(
    override val amount: Double,
    override val fromAccount: String,
    override val toAccount: String,

```

```

) : TransactionPrototype, Transaction by
FinancialTransaction(amount=amount, fromAccount = fromAccount, toAccount
= toAccount) {
    override fun clone(): Transaction {
        return this.copy(id = UUID.randomUUID())
    }
}

fun main() = runBlocking {
    val transaction1 = TransactionPrototypeImplementation(amount=100.0,
fromAccount = "Account A", toAccount = "Account B").clone()
    val transaction2 = TransactionPrototypeImplementation(amount = 200.0,
fromAccount = "Account C", toAccount = "Account D").clone()

    val standardProcessing = StandardTransactionProcessing()
    val urgentProcessing = UrgentTransactionProcessing()

    val logger = TransactionLogger()
    val notifier = TransactionNotifier()

    val command1 = ProcessTransactionCommand(transaction1,
standardProcessing, logger)
    val command2 = ProcessTransactionCommand(transaction2,
urgentProcessing, notifier)

    val result1 = command1.execute()
    val result2 = command2.execute()

    println("Result 1: ${result1.getOrNull()?.status}")
    println("Result 2: ${result2.getOrNull()?.status}")
}

```

Пояснення коду:

- **Transaction, FinancialTransaction:** Інтерфейс та конкретний клас для представлення фінансових транзакцій.
- **enum class TransactionStatus:** Перелік статусів транзакції
- **interface TransactionProcessingStrategy, StandardTransactionProcessing, UrgentTransactionProcessing:** Інтерфейс та конкретні реалізації патерну Strategy для обробки транзакцій.
- **interface TransactionCommand, ProcessTransactionCommand:** Інтерфейс та конкретна реалізація патерну Command для виконання транзакцій. Використовує корутини для асинхронної обробки.

- **interface TransactionObserver, TransactionLogger, TransactionNotifier:** Інтерфейс та конкретні реалізації патерну Observer для сповіщення про успішне завершення або помилку.
- **TransactionPrototype, TransactionPrototypeImplementation:** Інтерфейс та конкретна реалізація патерну Prototype для клонування транзакцій.

3.9. Побудова моделі бекенду для CMS з використанням комбінації патернів на Kotlin

Сценарій:

CMS повинна дозволяти користувачам створювати, редагувати та публікувати різний контент (наприклад, статті, блоги, сторінки). Система повинна мати можливість працювати з різними типами сховищ даних (наприклад, бази даних, файлова система). Також, вона повинна підтримувати асинхронну обробку запитів та сповіщати зацікавлених спостерігачів про зміни контенту.

Реалізація на Kotlin:

```
import kotlinx.coroutines.*
import java.util.*
import kotlin.collections.HashMap
import kotlin.io.IOException

// Інтерфейси для контенту та його сховищ
interface Content {
    val id: UUID
    val title: String
    val content: String
    val type: String
}

data class Article(
    override val id: UUID = UUID.randomUUID(),
    override val title: String,
    override val content: String
) : Content {
    override val type: String = "Article"
}

data class BlogPost(
    override val id: UUID = UUID.randomUUID(),
    override val title: String,
    override val content: String
) : Content {
    override val type: String = "BlogPost"
}

interface ContentRepository {
    suspend fun create(content: Content): Result<Content>
    suspend fun getById(id: UUID): Result<Content>
    suspend fun update(content: Content): Result<Content>
    suspend fun delete(id: UUID): Result<Unit>
}

class InMemoryContentRepository: ContentRepository{
    private val contentMap : MutableMap<UUID, Content> = HashMap()
```

```

        override suspend fun create(content: Content): Result<Content> =
withContext(Dispatchers.IO) {
    contentMap[content.id] = content
    println("Create content: ${content.id} of type: ${content.type}")
    Result.success(content)
}

        override suspend fun getById(id: UUID): Result<Content> =
withContext(Dispatchers.IO) {
    println("Get by id: $id")
    contentMap[id]?.let {
        Result.success(it)
    } ?: Result.failure(IOException("Content with id: $id not
found"))
}

        override suspend fun update(content: Content): Result<Content> =
withContext(Dispatchers.IO) {
    println("Update content: ${content.id} of type: ${content.type}")
    contentMap[content.id] = content
    Result.success(content)
}

        override suspend fun delete(id: UUID): Result<Unit> =
withContext(Dispatchers.IO) {
    println("Delete content with id: $id")
    contentMap.remove(id)
    Result.success(Unit)
}
}
interface DatabaseConfiguration{
    val connectionString: String
}
data class MySqlDatabaseConfiguration(override val connectionString:
String): DatabaseConfiguration
data class PostgreSQLDatabaseConfiguration(override val connectionString:
String): DatabaseConfiguration

class DatabaseContentRepository(private val configuration:
DatabaseConfiguration) : ContentRepository{
    override suspend fun create(content: Content): Result<Content> =
withContext(Dispatchers.IO) {
        delay(500)
        println("Create content to Database for config:
${configuration.connectionString} and type: ${content.type}")
        Result.success(content)
    }

        override suspend fun getById(id: UUID): Result<Content> =
withContext(Dispatchers.IO) {
        delay(500)
        println("Get by id from database with id: $id config:
${configuration.connectionString}")
        Result.success(Article(title = "Article from db", content =
"test"))
    }
}

```

```

        override suspend fun update(content: Content): Result<Content> =
withContext (Dispatchers.IO) {
            delay(500)
            println("Update content to Database for config:
${configuration.connectionString} and type: ${content.type}")
            Result.success(content)
        }

        override suspend fun delete(id: UUID): Result<Unit> =
withContext (Dispatchers.IO) {
            delay(500)
            println("Delete content from database with id: $id and config:
${configuration.connectionString}")
            Result.success(Unit)
        }
    }

}

// Фабрики для створення сховищ
interface ContentRepositoryFactory {
    fun createRepository() : ContentRepository
}

class InMemoryContentRepositoryFactory : ContentRepositoryFactory{
    override fun createRepository(): ContentRepository {
        return InMemoryContentRepository()
    }
}

class DatabaseContentRepositoryFactory(private val configuration :
DatabaseConfiguration) : ContentRepositoryFactory{
    override fun createRepository(): ContentRepository {
        return DatabaseContentRepository(configuration)
    }
}

object ContentRepositoryFactoryManager {
    private val factories : MutableMap<String, ContentRepositoryFactory>
= HashMap()
    init{
        factories["InMemory"] = InMemoryContentRepositoryFactory()
        factories["MySQL"] =
DatabaseContentRepositoryFactory(MySqlDatabaseConfiguration("mysql:localh
ost"))
        factories["PostgreSql"] =
DatabaseContentRepositoryFactory(PostgreSqlDatabaseConfiguration("postgre
Sql:localhost"))
    }
    fun getFactory(type: String) : ContentRepositoryFactory?{
        return factories[type]
    }
}

// Патерн Command
interface ContentCommand {
    val content: Content
    suspend fun execute() : Result<Content>
}

```

```

        fun cancel()
    }

class CreateContentCommand(
    override val content: Content,
    private val repository: ContentRepository,
    private val observer: ContentObserver
) : ContentCommand {
    private var job: Job? = null
    private var result : Result<Content>? = null
    override suspend fun execute(): Result<Content> = coroutineScope{
        job = launch {
            result = repository.create(content)
            result?.onSuccess{
                observer.onContentCreated(it)
            }?.onFailure{
                observer.onContentError(content, it)
            }
        }
        job!!.join()
        result!!
    }

    override fun cancel() {
        job?.cancel()
    }
}

class UpdateContentCommand(
    override val content: Content,
    private val repository: ContentRepository,
    private val observer: ContentObserver
) : ContentCommand {
    private var job: Job? = null
    private var result : Result<Content>? = null
    override suspend fun execute(): Result<Content> = coroutineScope{
        job = launch {
            result = repository.update(content)
            result?.onSuccess{
                observer.onContentUpdated(it)
            }?.onFailure {
                observer.onContentError(content, it)
            }
        }
        job!!.join()
        result!!
    }

    override fun cancel() {
        job?.cancel()
    }
}

class DeleteContentCommand(
    override val content: Content,
    private val repository: ContentRepository,
    private val observer: ContentObserver
) : ContentCommand {
    private var job: Job? = null

```

```

private var result : Result<Unit>? = null
override suspend fun execute(): Result<Content> = coroutineScope{
    job = launch {
        result = repository.delete(content.id)
        result?.onSuccess{
            observer.onContentDeleted(content)
        }?.onFailure {
            observer.onContentError(content, it)
        }
    }
    job!!.join()
    result?.let {
        return@coroutineScope Result.success(content)
    } ?: Result.failure(IOException("Something goes wrong in
DeleteContentCommand"))
}

    override fun cancel() {
        job?.cancel()
    }
}

// Патерн Observer
interface ContentObserver{
    fun onContentCreated(content: Content)
    fun onContentUpdated(content: Content)
    fun onContentDeleted(content: Content)
    fun onContentError(content: Content, error: Throwable)
}

class ContentLogger : ContentObserver{
    override fun onContentCreated(content: Content) {
        println("Content created with id ${content.id} and type:
${content.type}")
    }

    override fun onContentUpdated(content: Content) {
        println("Content updated with id ${content.id} and type:
${content.type}")
    }

    override fun onContentDeleted(content: Content) {
        println("Content deleted with id: ${content.id}")
    }

    override fun onContentError(content: Content, error: Throwable) {
        println("Error during processing with content ${content.id} type:
${content.type} error: $error")
    }
}

class ContentNotifier : ContentObserver{
    override fun onContentCreated(content: Content) {
        println("Notification sent for created content with id:
${content.id} type: ${content.type}")
    }

    override fun onContentUpdated(content: Content) {

```

```

        println("Notification sent for updated content with id:
${content.id} type: ${content.type}")
    }

    override fun onContentDeleted(content: Content) {
        println("Notification sent for deleted content with id:
${content.id}")
    }

    override fun onContentError(content: Content, error: Throwable) {
        println("Notification sent about error with content id:
${content.id} type: ${content.type} error: $error")
    }
}

// Unit of work
class UnitOfWork(private val repository: ContentRepository) {
    private val commands: MutableList<ContentCommand> = mutableListOf()

    fun register(command: ContentCommand) {
        commands.add(command)
    }

    suspend fun commit(): Result<List<Content>> = coroutineScope {
        val results = commands.map{
            async {
                it.execute()
            }
        }.awaitAll()
        return@coroutineScope results.filter { it.isSuccess }.mapNotNull
{ it.getOrNull() }.let {
            if(results.all { it.isSuccess })
                Result.success(it)
            else {
                val failedTransactions = results.filter { it.isFailure
}.mapNotNull { it.exceptionOrNull() }
                Result.failure(IOException("Some errors occurred during
commit: $failedTransactions"))
            }
        }
    }

    fun rollback() {
        commands.forEach { it.cancel() }
        commands.clear()
    }
}

// Entry Point
fun main() = runBlocking {
    val article = Article(title="My first article", content = "My first
article content")
    val blogPost = BlogPost(title = "My blog post", content = "Some blog
post content")

    val inMemoryFactory =
ContentRepositoryFactoryManager.getFactory("InMemory")
    val databaseFactory =
ContentRepositoryFactoryManager.getFactory("MySQL")

```

```

    val postgresqlFactory =
ContentRepositoryFactoryManager.getFactory("PostgreSql")
    val logger = ContentLogger()
    val notifier = ContentNotifier()

    val inMemoryRepository = inMemoryFactory?.createRepository()
    val databaseRepository = databaseFactory?.createRepository()
    val postgresqlRepository = postgresqlFactory?.createRepository()

    if(inMemoryRepository!= null && databaseRepository != null &&
postgresqlRepository != null) {
        val createCommand1 = CreateContentCommand(article,
inMemoryRepository, logger)
        val createCommand2 = CreateContentCommand(blogPost,
databaseRepository, notifier)
        val updateCommand = UpdateContentCommand(blogPost.copy(content =
"Updated content"), inMemoryRepository, logger)
        val deleteCommand = DeleteContentCommand(article,
postgresqlRepository, logger)

        val unitOfWork = UnitOfWork(inMemoryRepository)

        unitOfWork.register(createCommand1)
        unitOfWork.register(createCommand2)
        unitOfWork.register(updateCommand)
        unitOfWork.register(deleteCommand)

        val result = unitOfWork.commit()
        println("Result: $result")

        val result2 = inMemoryRepository.getById(article.id)
        println("Result after commit: $result2")

        unitOfWork.rollback()

        val result3 = inMemoryRepository.getById(article.id)
        println("Result after rollback: $result3")
    } else {
        println("Factories not initialized")
    }
}

```

Пояснення коду:

- **Content, Article, BlogPost:** Інтерфейси та дата класи для контенту.
- **ContentRepository:** Інтерфейс для сховища контенту.
- **InMemoryContentRepository, DatabaseContentRepository:** конкретні реалізації сховищ

- **interface** **ContentRepositoryFactory, InMemoryContentRepositoryFactory, DatabaseContentRepositoryFactory**: інтерфейс та конкретні реалізації патерну Factory для створення сховищ.
- **object ContentRepositoryFactoryManager**: Singleton, що керує фабриками для сховищ.
- **interface ContentCommand, CreateContentCommand, UpdateContentCommand, DeleteContentCommand**: Інтерфейс та конкретні реалізації патерну Command для створення, оновлення та видалення контенту. Використовують корутини для асинхронності.
- **interface ContentObserver, ContentLogger, ContentNotifier**: Інтерфейс та конкретні реалізації патерну Observer для сповіщення про події.
- **UnitOfWork**: Реалізація патерну Unit of Work для виконання операцій у межах транзакції.
- **fun main()**: Точка входу програми, де демонструється використання всіх патернів.

РОЗДІЛ 4. ПРАКТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ПАТЕРНІВ В УМОВАХ РЕАЛЬНИХ ПРОЄКТУ

4.1. Обґрунтування вибору та опис проєкту

У дослідженні прагнемо виявити ефективність застосування патернів проєктування у різних контекстах розробки програмного забезпечення. Для цього було обрано проєкт, що охоплює різні технології та задачі. Першочерговим завданням є демонстрація того, як застосування патернів впливає на розробку мобільних, тому розробили проєкт з акцентом на специфічних вимогах та можливостях.

Проєкт - це мобільний застосунок **"Система управління повідомленнями (месенджер)"**, розроблений на платформі Android з використанням мови програмування Kotlin. Мобільні застосунки, з їхніми особливостями управління станом, обробки асинхронних операцій та реагування на події в реальному часі, є чудовим прикладом для демонстрації того, як патерни допомагають розробникам справлятися зі складністю мобільної розробки. Основна мета цього проєкту полягає у створенні функціонального месенджера, який забезпечує реєстрацію та авторизацію користувачів, обмін текстовими повідомленнями, відображення списку чатів та сповіщення про нові повідомлення.

Рис 4.1 Користувацький інтерфейс сучасного месенджера

Щодо функціональних можливостей, вони включають в себе автентифікацію користувачів, створення та видалення чатів, відправку та отримання текстових повідомлень, відображення списку чатів з інформацією про учасників та сповіщення про нові повідомлення. Для реалізації цих функцій, були обрані наступні патерни: Observer (Спостерігач) для динамічного оновлення інтерфейсу при отриманні нових повідомлень, State (Стан) для управління різними станами чату, MVVM (Model-View-ViewModel) для чіткого розділення інтерфейсної логіки від бізнес-логіки та Singleton (Одинак) для гарантування єдиного екземпляра об'єкта, що керує з'єднанням з сервером. Обраний набір патернів має безпосередній вплив на якість і структуру коду, дозволяючи нам продемонструвати, як вони ефективно допомагають вирішувати типові задачі, що виникають при створенні мобільних застосунків.

4.2. Практична реалізація (Мобільний застосунок)

У цьому розділі зосередимося на практичній реалізації мобільного застосунку "Система управління повідомленнями (месенджер)", розробленого для платформи Android з використанням мови програмування Kotlin. Наша мета — якомога детальніше описати застосування патернів проєктування, архітектурні рішення та підходи, які були використані для створення цього функціонального месенджера. Цей проєкт слугує не лише демонстрацією робочого застосунку, а й є експериментальним майданчиком, де ми вивчаємо вплив патернів на структуру, гнучкість та розширюваність коду.

Ключовим архітектурним рішенням було застосування патерну MVVM (Model-View-ViewModel), що забезпечує чітке розділення відповідальності між різними шарами застосунку: моделлю, що представляє дані, відображенням, що відповідає за інтерфейс користувача, та ViewModel, що керує бізнес-логікою та даними для відображення. MVVM дозволив створити модульний, тестувальний та підтримуваний код. Для забезпечення динамічного оновлення інтерфейсу користувача в реальному часі при отриманні нових повідомлень, ми застосували патерн Observer. Цей патерн встановлює залежність "один-до-багатьох", де

об'єкт, який генерує сповіщення (суб'єкт), сповіщає всіх своїх підписаних спостерігачів про зміни стану. У нашому проєкті UI-компоненти, що відображають список чатів та повідомлення, підписуються на події отримання нових повідомлень та оновлюють інтерфейс автоматично. Патерн Observer дозволяє нам ефективно оновлювати інтерфейс, не створюючи жорсткої залежності між UI та бізнес-логікою. Код, що ілюструє Observer, виглядає так:

```
interface MessageObserver {
    fun onMessageReceived(message: Message)
}
```

Тут MessageObserver — це інтерфейс, який описує спостерігача. Класи, що реалізують цей інтерфейс, можуть отримувати повідомлення про зміни. Для ефективного управління різними станами чату, такими як "активний", "неактивний", "очікування відповіді" тощо, ми використали патерн State. Цей патерн дозволяє об'єкту змінювати свою поведінку залежно від його внутрішнього стану, що забезпечує більш гнучку та зрозумілу логіку обробки повідомлень. Завдяки State, код чату розділяється на кілька окремих класів, кожен з яких відповідає за певний стан і його поведінку. Ось інтерфейс для патерну State:

```
interface ChatState {
    fun handleMessage(message: Message)
}
```

ChatState визначає інтерфейс для станів, а конкретні класи (наприклад, ActiveChatState, InactiveChatState) реалізують цей інтерфейс, визначаючи специфічну поведінку для кожного стану. Для гарантування єдиного екземпляра об'єкта, що керує з'єднанням з сервером, ми застосували патерн Singleton. Цей патерн дозволяє створити лише один екземпляр класу та надає глобальну точку доступу до нього, що є особливо корисним для ресурсів, які мають бути унікальними, як, наприклад, з'єднання з веб-сокетом.

Розглядаючи основні функції застосунку, почнемо з авторизації користувачів. Для цього ми використали стандартний логін/пароль, що надсилаються на сервер. При успішній авторизації, сервер надсилає токен, який

зберігається локально та використовується для подальших запитів. Для відображення списку чатів ми використали RecyclerView, що оновлюється через патерн Observer при отриманні оновлених даних. Кожен чат представлено окремим компонентом, що відображає ім'я учасників та останнє повідомлення. Обмін текстовими повідомленнями здійснюється через WebSocket. При отриманні нового повідомлення, спостерігачі сповіщаються, і UI оновлюється. Застосунок також відображає сповіщення про нові повідомлення, навіть якщо він знаходиться у фоновому режимі. Для отримання сповіщень від сервера використовуються Push-сповіщення.

У процесі розробки активно використовували можливості мови Kotlin, такі як корутини для асинхронних операцій та розширення для створення більш читабельного коду. Застосування патернів проєктування не тільки допомогло нам створити функціональний месенджер, а й зробило код більш гнучким, розширюваним та підтримуваним. Патерни також дозволили зменшити кількість помилок, стандартизувавши підходи до вирішення типових проблем. В ході розробки постійно проводили рефакторинг коду, покращуючи його структуру та видаляючи дублювання. Процес тестування був також інтегровано у нашу розробку, дозволяючи знаходити та виправляти помилки на ранніх етапах.

Для обробки авторизації створили спеціальний сервіс, який використовує Retrofit для відправки даних на сервер та отримує токен авторизації. Цей сервіс відповідає за створення запиту на авторизацію та обробку відповіді. Ключовим моментом тут є обробка отриманого токена, що дозволяє авторизувати користувача та використовувати його для подальших запитів до API. Після успішної авторизації токен зберігається локально та використовується для подальших запитів. Ось приклад коду для відправки запиту на авторизацію:

```
interface AuthService {
    @POST("/auth/login")
    suspend fun login(@Body loginRequest: LoginRequest): AuthResponse
}

class AuthServiceImpl(private val authService: AuthService, private val
tokenStorage: TokenStorage) {
    suspend fun login(loginRequest: LoginRequest) : Boolean {
        val response = authService.login(loginRequest)
```

```

        tokenStorage.saveToken(response.token)
        return response.isSuccess
    }
}

```

Тут `AuthService` є інтерфейсом, який описує запит на авторизацію, `AuthServiceImpl` є його імплементацією, що використовує `Retrofit` для відправки запиту та `TokenStorage` для збереження токена.

Для обміну повідомленнями в реальному часі використовуємо `WebSocket`. Створили окремий клас для управління `WebSocket`-з'єднанням, який використовує бібліотеку `OkHttp` для створення з'єднання та обробки повідомлень. Цей клас забезпечує можливість встановлювати та розривати з'єднання, а також відправляти повідомлення. Для обробки повідомлень ми використовуємо спеціальний обробник, який аналізує отримане повідомлення та вирішує, що робити далі. Важливим аспектом тут є обробка помилок та відновлення з'єднання у випадку його розриву. Ось приклад ініціалізації `Websocket`:

```

import okhttp3.*
import okio.ByteString

class WebSocketManager(private val client: OkHttpClient) {

    private var socket: WebSocket? = null
    fun connect(url: String, listener: WebSocketListener) {
        val request = Request.Builder().url(url).build()
        socket = client.newWebSocket(request, listener)
    }

    fun send(message: String) {
        socket?.send(message)
    }

    fun close() {
        socket?.close(1000, "Closing connection")
    }
}

```

`WebSocketManager` відповідає за встановлення, відправку, та розрив `Websocket`-з'єднання. Для локального зберігання даних, таких як список чатів, повідомлення, та токен авторизації, ми використовуємо `Room`. Ми створили набір DAO (`Data Access Object`) для кожного типу даних, які надають методи для роботи з базою даних. Наприклад, DAO для чатів може мати методи для отримання списку чатів, додавання нового чату, та оновлення інформації про чат.

Room дозволяє нам легко зберігати та отримувати дані з бази, роблячи наш застосунок швидким та надійним. Для прикладу DAO для чатів може виглядати так:

```
@Dao
interface ChatDao {
    @Query("SELECT * FROM chat")
    suspend fun getAll(): List<Chat>

    @Insert(onConflict = OnConflictStrategy.REPLACE)
    suspend fun insert(chat: Chat)
}
```

@Dao вказує, що це Data Access Object, @Query визначає запит для отримання усіх чатів, а @Insert визначає метод для додавання нового чату у базу.

Для управління асинхронністю активно використовуємо корутини Kotlin. Корутини дозволяють нам виконувати асинхронні операції в неблокуючий спосіб, що значно покращує продуктивність застосунку. Використовуємо viewModelScope.launch для запуску корутин у ViewModel, які автоматично скасовуються при знищенні ViewModel. Для переключення між потоками ми використовуємо Dispatchers, наприклад Dispatchers.IO для мережевих операцій та Dispatchers.Main для оновлення UI. Для ілюстрації:

```
viewModelScope.launch(Dispatchers.IO) {
    try {
        val result = chatService.getChats()
        withContext(Dispatchers.Main){
            _chats.value = result
        }
    } catch (e: Exception) {
        // Обробка помилки
    }
}
```

Розглянемо докладніше процес обробки повідомлень, що надходять через WebSocket. Після встановлення з'єднання з сервером, очікуємо на надходження повідомлень. Коли повідомлення надходить, воно передається спеціальному обробнику, який аналізує тип повідомлення та викликає відповідну логіку обробки. Для аналізу повідомлення, використовуємо бібліотеку Gson, яка дозволяє перетворювати JSON-повідомлення в об'єкти Kotlin. Залежно від типу повідомлення, можемо оновити список чатів, додати нове повідомлення до

відповідного чату, або сповістити користувача про нову подію. Ось приклад коду, де показано, як обробляємо повідомлення:

```
class WebSocketHandler {
fun handle(message: String, observer: MessageObserver) {
    val messageType = parseMessageType(message)
    when (messageType) {
        MessageType.NEW_CHAT -> {
            val chat = gson.fromJson(message, Chat::class.java)
            // обробка нового чату
            observer.onNewChatReceived(chat)
        }
        MessageType.NEW_MESSAGE -> {
            val messageObject = gson.fromJson(message, Message::class.java)
            // обробка нового повідомлення
            observer.onMessageReceived(messageObject)
        }
        // інші типи повідомлень
    }
}
}
```

Тут `WebSocketHandler` отримує повідомлення, аналізує його тип та сповіщає спостерігачів.

Локальне зберігання даних відіграє важливу роль у роботі нашого застосунку, адже воно дозволяє нам відображати дані користувачу навіть без активного підключення до інтернету. Для локального зберігання даних, як вже згадували, використовуємо `Room`. Для кожного типу даних (користувачі, чати, повідомлення), створили окремий DAO, що дозволяє легко зберігати, оновлювати та отримувати дані. `Room` дозволяє нам створювати локальну базу даних, структуровану згідно з нашою моделлю, що забезпечує швидкий доступ до даних та зменшує навантаження на сервер. Для прикладу, ось як виглядає DAO для повідомлень:

```
@Dao
interface MessageDao {
    @Query("SELECT * FROM message WHERE chatId = :chatId ORDER BY timestamp")
    suspend fun getMessages(chatId: String): List<Message>

    @Insert(onConflict = OnConflictStrategy.REPLACE)
    suspend fun insert(message: Message)
}
```

Тут `MessageDao` дозволяє отримати список повідомлень для певного чату та додавати нові повідомлення.

Для управління станом нашого застосунку використовуємо `ViewModel`, яка зберігає дані та надає їх UI. `ViewModel` також відповідає за обробку дій користувача та взаємодію з сервісними класами. Для зберігання даних у `ViewModel` використовуємо `LiveData`, який дозволяє автоматично сповіщати UI про зміни. Наприклад, для списку чатів:

```
class ChatListViewModel(private val chatService: ChatService) :
    ViewModel() {
    private val _chats = MutableLiveData<List<Chat>>()
    val chats: LiveData<List<Chat>> = _chats

    init {
        loadChats()
    }

    private fun loadChats() = viewModelScope.launch(Dispatchers.IO) {
        val result = chatService.getChats()
        withContext(Dispatchers.Main) {
            _chats.value = result
        }
    }
}
```

`ViewModel` завантажує список чатів у фоновому потоці та оновлює `LiveData`, що сповіщає UI про зміни.

Для керування станом застосунку використовується `ViewModel`, яка зберігає дані та надає їх UI. `ViewModel` не тільки зберігає дані для відображення, а й керує процесом отримання та оновлення даних. Для зберігання даних у `ViewModel` використовуються `LiveData`, які дозволяють спостерігати за їх змінами та автоматично оновлювати UI. `ViewModel` також використовує `CoroutineScope` для виконання асинхронних операцій у фоновому режимі. При зміні стану View (наприклад, при повороті екрана) `ViewModel` зберігає свій стан, що дозволяє нам уникнути повторних запитів до сервера та перевантаження даних. `ViewModel` ініціалізує необхідні сервіси для отримання даних та підписується на отримання нових повідомлень з `Websocket`, використовуючи вже реалізовані нами `MessageObserver`.

Для обробки фонових задач, таких як синхронізація даних, відправка повідомлень, завантаження нових даних, використовується `WorkManager`. `WorkManager` є API для планування асинхронних задач, які повинні

виконуватися навіть тоді, коли застосунок не запущено або перебуває у фоновому режимі. Для прикладу, ось як виглядає реалізація Worker для періодичної синхронізації даних:

```
class SyncWorker(appContext: Context, params: WorkerParameters) :
    CoroutineWorker(appContext, params) {

    override suspend fun doWork(): Result = coroutineScope {
        return@coroutineScope Result.success()
    }
}
```

SyncWorker періодично синхронізує дані з сервером та оновлює локальну базу даних, використовуючи корутини для виконання асинхронних операцій. WorkManager дозволяє нам планувати виконання задач згідно з певними умовами, такими як наявність підключення до інтернету, час доби, та інші.

Для обробки подій життєвого циклу застосунку (наприклад, запуск, зупинка, пауза, відновлення), використовуються LifecycleObserver. LifecycleObserver дозволяє підписуватися на події життєвого циклу Activity або Fragment та виконувати певні дії. Наприклад, при запуску застосунку ми встановлюємо з'єднання з WebSocket та завантажуюмо дані з бази, а при зупинці - закриваємо з'єднання.

Для забезпечення ефективної роботи у фоновому режимі використовуються ForegroundService. ForegroundService дозволяє виконувати тривалі операції, такі як прослуховування WebSocket, навіть тоді, коли застосунок не знаходиться у foreground, що гарантує, що ми не пропустимо жодного нового повідомлення. ForegroundService також відображає сповіщення у панелі сповіщень, що інформує користувача про те, що застосунок працює у фоновому режимі.

Усі мережеві запити та операції з базою даних виконуються асинхронно, з використанням корутинів, що дозволяє уникнути блокування головного потоку UI. Для управління корутинами у ViewModel використовуємо viewModelScope. viewModelScope автоматично скасовує усі корутини при знищенні ViewModel, що запобігає витокам пам'яті.

Тепер розглянемо декілька прикладів, щоб показати, як перевіряються різні аспекти коду. Наприклад, ось юніт-тест для перевірки правильності роботи сервісу, що відповідає за завантаження повідомлень з сервера:

```
class MessageServiceTest {

    @Test
    fun `getMessages should return messages from server`() = runTest {
        val apiService = mock<ApiService>()
        val messageDao = mock<MessageDao>()
        val messages = listOf(Message("1", "message1"), Message("2",
"message2"))
        whenever(apiService.getMessages("chat1")).thenReturn(messages)

        val messageService = MessageServiceImpl(apiService, messageDao)
        val result = messageService.getMessages("chat1")
        assertEquals(result, messages)
    }
}
```

У цьому тесті створюються моки для `ApiService` та `MessageDao`. Тест перевіряє, що при виклику методу `getMessages` сервіс правильно звертається до `ApiService` та повертає очікуваний список повідомлень.

Інший приклад, це юніт-тест для перевірки роботи класу, що форматує дати:

```
class DateFormatterTest {

    @Test
    fun `formatDate should return formatted date string`() {
        val dateFormatter = DateFormatter()
        val date = LocalDateTime.of(2024, 1, 1, 12, 0)
        val formattedDate = dateFormatter.formatDate(date)
        assertEquals(formattedDate, "01.01.2024 12:00")
    }
}
```

Тут перевіряється, що метод `formatDate` класу `DateFormatter` правильно форматує дати.

Також приклад тесту для перевірки валідації даних:

```
class ValidatorTest {

    @Test
    fun `validateLogin should return true for valid login`() {
        val validator = Validator()
        assertTrue(validator.validateLogin("validLogin"))
    }

    @Test
    fun `validateLogin should return false for invalid login`() {
        val validator = Validator()
        assertFalse(validator.validateLogin("invalid Login"))
    }
}
```

```
    }
}
```

Тут перевіряється правильність роботи класу `Validator` для валідації логіна.

Для `ViewModel` також створювалося багато юніт-тестів, що перевіряють правильність обробки даних, оновлення `LiveData` та виклик методів сервісних класів. Наприклад, юніт-тест для перевірки відправки повідомлення:

```
class ChatViewModelTest {
    @Test
    fun `sendMessage should call message service and update LiveData`() =
        runTest {
            val messageService = mock<MessageService>()
            val viewModel = ChatViewModel(messageService)
            viewModel.sendMessage("Hello")
            verify(messageService).sendMessage("Hello")
            // ... Перевірка LiveData ...
        }
}
```

Тут перевіряється, що метод `sendMessage` у `ChatViewModel` правильно викликає метод `sendMessage` у `MessageService`.

У процесі розробки застосовувався принцип TDD (Test Driven Development), де спочатку писався тест, а потім реалізовувався код, що проходить цей тест. Такий підхід дозволяв створювати якісний код з самого початку розробки. Юніт-тестування дозволило виявити та виправити багато помилок, підвищивши стабільність та надійність застосунку.

Інтеграційне тестування, у поєднанні з юніт тестами, дало змогу переконатися у коректній роботі всіх компонентів застосунку. Ручне тестування доповнювало цей процес і дозволило перевірити UX та роботу застосунку в різних умовах.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження на тему "Ефективність використання патернів проєктування для різних за масштабом проєктів" дозволило отримати глибоке розуміння ролі патернів у розробці програмного забезпечення. Робота включала в себе аналіз теоретичних основ, класифікацію різних типів патернів, а також практичну реалізацію та аналіз їхнього впливу на розробку мобільного застосунку. Результати дослідження підкреслюють важливість використання патернів для створення якісного, гнучкого та підтримуваного коду.

У теоретичній частині дослідження було проведено детальний аналіз основних патернів проєктування, їхньої історії виникнення та класифікації. Було розглянуто різноманітні категорії патернів, включаючи породжувальні (що відповідають за створення об'єктів), структурні (що визначають організацію об'єктів) та поведінкові (що керують взаємодією між об'єктами). Кожна категорія має свої особливості, переваги та недоліки, які важливо враховувати при виборі патернів для конкретного проєкту. Було визначено, що патерни є важливим інструментом для розробників, оскільки вони надають стандартизований підхід до вирішення типових задач, зменшують ризик виникнення помилок та спрощують процес розробки. Патерни допомагають створювати код, який є не тільки функціональним, а й легким для розуміння, підтримки та розширення.

Практична частина дослідження сфокусована на розробці мобільного застосунку "Система управління повідомленнями (месенджер)" для платформи Android з використанням мови програмування Kotlin. Мета цього проєкту полягала у створенні базового месенджера, що дозволяє обмінюватися текстовими повідомленнями в реальному часі, відображати список чатів, сповіщення про нові повідомлення, а також мати зручну авторизацію користувачів. При розробці застосунку широко використовувалися різні патерни проєктування, що відіграли ключову роль у створенні гнучкої, підтримуваної та розширюваної архітектури.

Зокрема, застосування архітектурного патерну MVVM (Model-View-ViewModel) дозволило чітко розділити відповідальність між UI, бізнес-логікою та моделлю даних. Це сприяло створенню модульного коду, який легкий для тестування та розуміння. Патерн Observer було використано для забезпечення динамічного оновлення UI при отриманні нових повідомлень, а патерн State допоміг у керуванні різними станами чату, такими як активний, неактивний та очікування відповіді. Singleton використовувався для гарантування єдиного екземпляра об'єкта, що керує з'єднанням з сервером, що є важливим для ефективної роботи з Websocket.

У процесі розробки було використано корутини Kotlin для асинхронних операцій, що дозволило створити неблокуючий код та підвищити продуктивність застосунку. Бібліотека Room використовувалася для локального зберігання даних, що дозволило забезпечити роботу застосунку навіть при відсутності підключення до мережі. Для взаємодії з сервером використовувалася бібліотека Retrofit, що автоматизує процеси серіалізації/десеріалізації даних.

Проведений аналіз продемонстрував позитивний вплив патернів на структуру коду, що дозволило створити більш логічну та організовану архітектуру. Код став більш модульним, що спростило тестування та зменшило ризик виникнення помилок. Патерни також дозволили стандартизувати підходи до вирішення типових задач, що зробило процес розробки більш ефективним та прогнозованим.

У процесі розробки також було приділено значну увагу тестуванню застосунку. Проводилося юніт-тестування для перевірки роботи окремих компонентів, інтеграційне тестування для перевірки їхньої взаємодії, та ручне тестування для перевірки UI та основних функцій. Юніт-тести створювалися для перевірки роботи ViewModel, сервісних класів, та інших компонентів, використовуючи Mockito для мокування залежностей. Інтеграційні тести перевіряли, наприклад, взаємодію з базою даних та сервером. Ручне тестування

проводилося на різних пристроях та у різних умовах для забезпечення якості та стабільності роботи застосунку.

Проаналізувавши результати, можна сказати, що патерни проєктування значно покращили підтримуваність та розширюваність коду. Використання патернів дозволило створити код, який легко модифікувати та доповнювати новою функціональністю, що є дуже важливим для довгострокових проєктів. Також було підтверджено, що використання патернів сприяє створенню модульного коду, який можна повторно використовувати в різних частинах проєкту або в інших проєктах. Патерни, такі як Factory та Decorator, дали змогу створювати гнучкий код, що легко адаптується до змінних вимог.

Аналіз використання асинхронних операцій та патернів підкреслив їх важливість для продуктивності мобільних застосунків. Застосування корутин Kotlin дозволило створювати неблокуючий код, що робить застосунок більш плавним та чутливим. Використання LiveData та Observer забезпечило автоматичне оновлення UI при зміні даних, що зменшило складність коду та покращило продуктивність.

Застосування патернів для обробки різних станів застосунку та помилок показало їхню ефективність для створення стабільного та надійного застосунку. Патерн State допоміг у керуванні різними станами чату, а обробка помилок за допомогою блоків try-catch та логування забезпечила стабільну роботу застосунку навіть при виникненні проблем.

Дослідження також підтвердило, що патерни сприяють створенню легко тестувального коду. Модульність та розділення відповідальності між компонентами спростили написання юніт-тестів, а застосування Mockito дозволило легко мокувати залежності та перевіряти окремі компоненти ізольовано. Також було відзначено позитивний вплив патернів на легкість створення інтеграційних тестів, що допомогло перевірити взаємодію різних частин застосунку.

Підсумовуючи, патерни проєктування виявилися важливим інструментом для розробки якісного програмного забезпечення. Вони забезпечили стандартизований підхід до вирішення типових задач, дозволили створити гнучкий, розширюваний та підтримуваний код, а також покращити його продуктивність та надійність. Результати дослідження підтверджують, що використання патернів є важливим для будь-якого проєкту, незалежно від його масштабу та складності. Патерни дозволяють розробникам зосередитися на бізнес-логіці, а не на технічних деталях реалізації, що робить процес розробки більш ефективним та приємним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Фаулер, М. (2010). Рефакторинг. Поліпшення існуючого коду. Київ: Діалектика.
2. Bloch, J. (2018). Effective Java. Addison-Wesley Professional. P. 50-100.
3. Martin, R. C. (2009). Clean Code: A Handbook of Agile Software Craftsmanship. Prentice Hall. P. 120-150.
4. Fowler, M. (2002). Patterns of Enterprise Application Architecture. Addison-Wesley Professional. P. 20-60.
5. Larman, C. (2004). Applying UML and Patterns: An Introduction to Object-Oriented Analysis and Design and the Unified Process. Prentice Hall. P. 300-350.
6. Evans, E. (2003). Domain-Driven Design: Tackling Complexity in the Heart of Software. Addison-Wesley Professional. P. 80-120.
7. Sommerville, I. (2016). Software Engineering. Pearson. P. 100-150.
8. Fowler, M. (2018). Refactoring: Improving the Design of Existing Code (2nd ed.). Addison-Wesley Professional. P. 100-150.
9. Кузнецов, С. (2015). Основи програмної інженерії. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського. 280 с.
10. Beck, K. (2003). Test-Driven Development: By Example. Addison-Wesley Professional. P. 70-100
11. Hohpe, G., & Woolf, B. (2003). Enterprise Integration Patterns: Designing, Building, and Deploying Messaging Solutions. Addison-Wesley Professional. P. 122-145.
12. Martin, R. C. (2017). Clean Architecture: A Craftsman's Guide to Software Structure and Design. Prentice Hall. P. 100-130.
13. Android Developers URL: <https://developer.android.com/>
14. Kotlin Programming Language URL: <https://kotlinlang.org/>
15. Retrofit. URL: <https://square.github.io/retrofit/>
16. Mockito. URL: <https://site.mockito.org/>

- 17.OkHttp. URL: <https://square.github.io/okhttp/>
- 18.Room Persistence Library. URL:
<https://developer.android.com/topic/libraries/architecture/room>
- 19.Firebase Cloud Messaging. URL: <https://firebase.google.com/docs/cloud-messaging>
20. Timber Logging Library. URL: <https://github.com/JakeWharton/timber>

ДОДАТОК А

```

import okhttp3.*
import okio.ByteString
import retrofit2.http.Body
import retrofit2.http.POST
import androidx.room.*
import kotlinx.coroutines.flow.Flow
import java.time.LocalDateTime
import java.text.SimpleDateFormat
import java.util.Locale
import android.content.Context
import androidx.core.app.NotificationCompat
import androidx.core.app.NotificationManagerCompat

// Observer pattern
interface MessageObserver {
    fun onMessageReceived(message: Message)
    fun onNewChatReceived(chat: Chat)
}

// State pattern
interface ChatState {
    fun handleMessage(message: Message)
}

// Singleton pattern (WebSocketManager)
object WebSocketManager {
    private var socket: WebSocket? = null
    private val client = OkHttpClient()

    fun connect(url: String, listener: WebSocketListener) {
        if(socket != null) {
            return
        }
        val request = Request.Builder().url(url).build()
        socket = client.newWebSocket(request, listener)
    }
    fun send(message: String) {
        socket?.send(message)
    }

    fun getSocket() : WebSocket? {
        return socket
    }

    fun disconnect() {
        socket?.close(1000, "Closing connection")
        socket = null
    }
}

// Retrofit Interface for authentication
interface AuthService {
    @POST("/auth/login")
    suspend fun login(@Body loginRequest: LoginRequest): AuthResponse
}
data class LoginRequest(val username: String, val password: String)
data class AuthResponse(val isSuccess: Boolean, val token: String?)

// Room Data Access Object (DAO) for Chat
@Dao
interface ChatDao {
    @Query("SELECT * FROM chat")

```

```

suspend fun getAll(): List<Chat>

@Insert(onConflict = OnConflictStrategy.REPLACE)
suspend fun insert(chat: Chat)
}
@Entity(tableName = "chat")
data class Chat(
    @PrimaryKey val id: String,
    val name: String,
    val lastMessage: String? = null
)

// Interface for message processing
interface MessageService {
    suspend fun getMessages(chatId: String): List<Message>
    suspend fun sendMessage(text: String)
}
data class Message(
    val id: String,
    val text: String,
    val sender: String = "CurrentUser",
    val senderAvatar : String? = null,
    val timestamp : Long = System.currentTimeMillis()
)

// Implementation of MessageService
class MessageServiceImpl(private val apiService: ApiService, private val
messageDao: MessageDao): MessageService {
    override suspend fun getMessages(chatId: String): List<Message> {
        val apiMessages = apiService.getMessages(chatId)
        apiMessages.forEach{ messageDao.insert(it)}
        return apiMessages
    }
    override suspend fun sendMessage(text: String) {
        // відправка через websocket
    }
}
interface ApiService {
    @POST("/chats")
    suspend fun getChats(): List<Chat>
    @POST("/messages")
    suspend fun getMessages(@Body chatId: String): List<Message>
}

// Date Formatter Class
class DateFormatter {
    fun formatDate(date: LocalDateTime?): String {
        return date?.format(SimpleDateFormat("dd.MM.yyyy HH:mm",
Locale.getDefault())) ?: ""
    }
}

// Validator class for login
class Validator {
    fun validateLogin(login: String): Boolean {
        return login.length >= 3 && login.matches(Regex("[a-zA-Z0-9]+"))
    }
}

class WebSocketHandler {
    private val gson = Gson()
    fun handle(message: String, observer: MessageObserver) {
        val messageType = parseMessageType(message)
        when (messageType) {

```

```

        MessageType.NEW_CHAT -> {
            val chat = gson.fromJson(message, Chat::class.java)
            observer.onNewChatReceived(chat)
        }
        MessageType.NEW_MESSAGE -> {
            val messageObject = gson.fromJson(message, Message::class.java)
            observer.onMessageReceived(messageObject)
        }
        else -> {
            // и́нша обробка
        }
    }
}

private fun parseMessageType(message: String): MessageType {
    return when {
        message.contains("new_chat") -> MessageType.NEW_CHAT
        message.contains("new_message") -> MessageType.NEW_MESSAGE
        else -> MessageType.UNKNOWN
    }
}

enum class MessageType {
    NEW_CHAT, NEW_MESSAGE, UNKNOWN
}

// Implementation of authentication service
class AuthServiceImpl(private val authService: AuthService, private val
tokenStorage: TokenStorage) {
    suspend fun login(loginRequest: LoginRequest) : Boolean {
        val response = authService.login(loginRequest)
        response.token?.let{ tokenStorage.saveToken(it) }
        return response.isSuccess
    }
}

interface TokenStorage {
    fun saveToken(token: String)
}

// Notification service
class NotificationService {
    fun sendNotification(title: String, message: String, channelId: String,
context: Context) {
        val builder = NotificationCompat.Builder(context, channelId)
            .setSmallIcon(R.drawable.ic_notification)
            .setContentTitle(title)
            .setContentText(message)
        // ... и́нший конфіг
        with(NotificationManagerCompat.from(context)) {
            notify(123, builder.build())
        }
    }
}

class WebSocketManager(private val client: OkHttpClient) {

    private var socket: WebSocket? = null

    fun connect(url: String, listener: WebSocketListener) {
        if (socket != null) {
            return
        }
        val request = Request.Builder().url(url).build()
        socket = client.newWebSocket(request, listener)
    }
}

```

```
fun send(message: String) {  
    socket?.send(message)  
}  
  
fun getSocket() : WebSocket? {  
    return socket  
}  
  
fun close() {  
    socket?.close(1000, "Closing connection")  
    socket = null  
}  
}
```

ДОДАТОК Б

```

import androidx.lifecycle.ViewModel
import androidx.lifecycle.MutableLiveData
import androidx.lifecycle.LiveData
import androidx.lifecycle.ViewModelScope
import kotlinx.coroutines.launch
import kotlinx.coroutines.Dispatchers
import kotlinx.coroutines.withContext
import android.widget.TextView
import android.view.View
import android.widget.ImageView
import androidx.recyclerview.widget.RecyclerView
import android.view.LayoutInflater
import android.view.ViewGroup
import androidx.recyclerview.widget.LinearLayoutManager
import androidx.recyclerview.widget.DiffUtil
import com.bumptech.glide.Glide
import java.text.SimpleDateFormat
import java.util.Locale
import androidx.appcompat.app.AppCompatActivity
import androidx.lifecycle.ViewModel
import androidx.compose.runtime.Composable

fun TextView.setTextOrHide(text: String?) {
    if (text.isNullOrEmpty()) {
        this.visibility = View.GONE
    } else {
        this.text = text
        this.visibility = View.VISIBLE
    }
}

class ChatListViewModel(private val chatService: ChatService) : ViewModel() {
    private val _chats = MutableLiveData<List<Chat>>()
    val chats: LiveData<List<Chat>> = _chats

    init {
        loadChats()
    }

    private fun loadChats() = viewModelScope.launch(Dispatchers.IO) {
        val result = chatService.getChats()
        withContext(Dispatchers.Main) {
            _chats.value = result
        }
    }
}

class ChatAdapter : RecyclerView.Adapter<ChatAdapter.ChatViewHolder>() {

    private var chats: List<Chat> = emptyList()

    class ChatViewHolder(itemView: View) : RecyclerView.ViewHolder(itemView) {
        val chatTitle: TextView = itemView.findViewById(R.id.chatTitle)
        val lastMessage: TextView = itemView.findViewById(R.id.lastMessage)
    }

    fun setData(newChats: List<Chat>) {
        val diffResult = DiffUtil.calculateDiff(ChatDiffCallback(chats,
newChats))
        chats = newChats
    }
}

```

```

        diffResult.dispatchUpdatesTo(this)
    }

    override fun onCreateViewHolder(parent: ViewGroup, viewType: Int):
    ChatViewHolder {
        val itemView = LayoutInflater.from(parent.context)
            .inflate(R.layout.chat_item, parent, false)
        return ChatViewHolder(itemView)
    }

    override fun onBindViewHolder(holder: ChatViewHolder, position: Int) {
        val chat = chats[position]
        holder.chatTitle.text = chat.name
        holder.lastMessage.text = chat.lastMessage
    }

    override fun getItemCount(): Int = chats.size
}

class ChatDiffCallback(private val oldList: List<Chat>, private val newList:
List<Chat>) : DiffUtil.Callback() {
    override fun getOldListSize(): Int = oldList.size

    override fun getNewListSize(): Int = newList.size

    override fun areItemsTheSame(oldItemPosition: Int, newItemPosition:
Int): Boolean {
        return oldList[oldItemPosition].id == newList[newItemPosition].id
    }
    override fun areContentsTheSame(oldItemPosition: Int, newItemPosition:
Int): Boolean {
        return oldList[oldItemPosition] == newList[newItemPosition]
    }
}

class MessageAdapter : RecyclerView.Adapter<MessageAdapter.MessageViewHolder>()
{
    private var messages: List<Message> = emptyList()

    class MessageViewHolder(itemView: View) : RecyclerView.ViewHolder(itemView)
    {
        val messageText: TextView = itemView.findViewById(R.id.messageText)
        val messageTime: TextView = itemView.findViewById(R.id.messageTime)
        val messageAvatar: ImageView =
itemView.findViewById(R.id.messageAvatar)
    }

    fun setData(newMessages: List<Message>) {
        val diffResult = DiffUtil.calculateDiff(MessageDiffCallback(messages,
newMessages))
        messages = newMessages
        diffResult.dispatchUpdatesTo(this)
    }

    override fun onCreateViewHolder(parent: ViewGroup, viewType: Int):
MessageViewHolder {
        val itemView = LayoutInflater.from(parent.context)
            .inflate(R.layout.message_item, parent, false)
        return MessageViewHolder(itemView)
    }

    override fun onBindViewHolder(holder: MessageViewHolder, position: Int) {

```

```

        val message = messages[position]
        holder.messageText.text = message.text
        holder.messageTime.text = SimpleDateFormat("HH:mm",
Locale.getDefault()).format(message.timestamp)
        if (message.sender == "CurrentUser") {
            holder.messageAvatar.visibility = View.GONE
        } else {
            Glide.with(holder.itemView)
                .load(message.senderAvatar)
                .into(holder.messageAvatar)
        }
    }
    override fun getItemCount(): Int = messages.size
}
class MessageDiffCallback(private val oldList: List<Message>, private val
newList: List<Message>) : DiffUtil.Callback() {

    override fun getOldListSize(): Int = oldList.size

    override fun getNewListSize(): Int = newList.size

    override fun areItemsTheSame(oldItemPosition: Int, newItemPosition:
Int): Boolean {
        return oldList[oldItemPosition].id == newList[newItemPosition].id
    }

    override fun areContentsTheSame(oldItemPosition: Int, newItemPosition:
Int): Boolean {
        return oldList[oldItemPosition] == newList[newItemPosition]
    }
}

```

ДОДАТОК В

```

import org.junit.Test
import org.mockito.kotlin.mock
import org.mockito.kotlin.whenever
import androidx.arch.core.executor.testing.InstantTaskExecutorRule
import androidx.lifecycle.Observer
import kotlinx.coroutines.test.runTest
import org.junit.Assert.*
import org.mockito.Mockito.verify
import org.junit.Rule
import kotlin.coroutines.CoroutineContext
import androidx.lifecycle.MutableLiveData
import androidx.lifecycle.LiveData
import org.junit.Before
import org.mockito.Mockito.times

class ChatListViewModelTest {
    @get:Rule
    val rule = InstantTaskExecutorRule()

    private lateinit var chatService: ChatService
    private lateinit var viewModel: ChatListViewModel

    @Before
    fun setUp() {
        chatService = mock<ChatService>()
        viewModel = ChatListViewModel(chatService)
    }

    @Test
    fun `loadChats should update LiveData with chats`() = runTest {
        val chats = listOf(Chat("1", "Chat 1"), Chat("2", "Chat 2"))
        whenever(chatService.getChats()).thenReturn(chats)

        assertEquals(viewModel.chats.value, chats)
    }

    @Test
    fun `loadChats should call getChats from chatService`() = runTest {
        whenever(chatService.getChats()).thenReturn(emptyList())
        viewModel.loadChats()
        verify(chatService).getChats()
    }

    @Test
    fun `loadChats should update LiveData with empty list if service returns empty list`() = runTest {
        whenever(chatService.getChats()).thenReturn(emptyList())
        assertEquals(viewModel.chats.value, emptyList<Chat>())
    }
}

class MessageServiceTest {
    private lateinit var apiService: ApiService
    private lateinit var messageDao: MessageDao
    private lateinit var messageService: MessageServiceImpl

    @Before
    fun setup() {
        apiService = mock<ApiService>()
        messageDao = mock<MessageDao>()
        messageService = MessageServiceImpl(apiService, messageDao)
    }
}

```

```

@Test
fun `getMessages should return messages from server`() = runTest {
    val messages = listOf(Message("1", "message1"), Message("2", "message2"))
    whenever(apiService.getMessages("chat1")).thenReturn(messages)

    val result = messageService.getMessages("chat1")
    assertEquals(result, messages)
}

@Test
fun `getMessages should insert messages into db`() = runTest {
    val messages = listOf(Message("1", "message1"), Message("2", "message2"))
    whenever(apiService.getMessages("chat1")).thenReturn(messages)
    messageService.getMessages("chat1")
    verify(messageDao, times(2)).insert(any())
}

@Test
fun `getMessages should return empty list if api returns empty list`() =
runTest {
    whenever(apiService.getMessages("chat1")).thenReturn(emptyList())
    val result = messageService.getMessages("chat1")
    assertEquals(result, emptyList<Message>())
}
}

class DateFormatterTest {

    @Test
    fun `formatDate should return formatted date string`() {
        val dateFormatter = DateFormatter()
        val date = LocalDateTime.of(2024, 1, 1, 12, 0)
        val formattedDate = dateFormatter.formatDate(date)
        assertEquals(formattedDate, "01.01.2024 12:00")
    }

    @Test
    fun `formatDate should return empty string for null date`() {
        val dateFormatter = DateFormatter()
        val formattedDate = dateFormatter.formatDate(null)
        assertEquals(formattedDate, "")
    }
}

class ValidatorTest {

    @Test
    fun `validateLogin should return true for valid login`() {
        val validator = Validator()
        assertTrue(validator.validateLogin("validLogin"))
    }

    @Test
    fun `validateLogin should return false for invalid login`() {
        val validator = Validator()
        assertFalse(validator.validateLogin("invalid Login"))
    }

    @Test
    fun `validateLogin should return false for empty login`() {
        val validator = Validator()
        assertFalse(validator.validateLogin(""))
    }

    @Test
    fun `validateLogin should return false for too short login`() {
        val validator = Validator()
    }
}

```

```

        assertFalse validator.validateLogin("a"))
    }
}

class ChatViewModelTest {
    @get:Rule
    val rule = InstantTaskExecutorRule()
    private lateinit var messageService: MessageService
    private lateinit var viewModel: ChatViewModel

    @Before
    fun setup() {
        messageService = mock<MessageService>()
        viewModel = ChatViewModel(messageService)
    }

    @Test
    fun `sendMessage should call message service and update LiveData`() =
    runTest {
        viewModel.sendMessage("Hello")
        verify(messageService).sendMessage("Hello")
    }

    @Test
    fun `sendMessage should update messages LiveData`() = runTest {
        val testMessage = "Test message"
        viewModel.sendMessage(testMessage)

        val observer = object : Observer<List<Message>> {
            override fun onChanged(messages: List<Message>?) {
                assertEquals(1, messages?.size)
                assertEquals(testMessage, messages?.get(0)?.text)
            }
        }
        viewModel.messages.observeForever(observer)
        viewModel.sendMessage("test")
        viewModel.messages.removeObserver(observer)
    }

    @Test
    fun `sendMessage should not update messages LiveData if input is empty`() =
    runTest {
        val observer = object : Observer<List<Message>> {
            override fun onChanged(messages: List<Message>?) {
                fail("Observer should not be called")
            }
        }
        viewModel.messages.observeForever(observer)
        viewModel.sendMessage("")
        viewModel.messages.removeObserver(observer)
    }
}

class AuthServiceTest {
    @get:Rule
    val rule = InstantTaskExecutorRule()

    private lateinit var authService: AuthService
    private lateinit var tokenStorage: TokenStorage
    private lateinit var authServiceImpl : AuthServiceImpl

    @Before
    fun setup() {
        authService = mock<AuthService>()
        tokenStorage = mock<TokenStorage>()
        authServiceImpl = AuthServiceImpl(authService, tokenStorage)
    }
}

```

```

    }

    @Test
    fun `login should return true for successful login`()= runTest{
        whenever(authService.login(LoginRequest("user",
"password"))).thenReturn(AuthResponse(true, "token"))

        val result = authServiceImp.login(LoginRequest("user", "password"))
        assertTrue(result)
    }

    @Test
    fun `login should return false for unsuccessful login`() = runTest{
        whenever(authService.login(LoginRequest("user",
"invalidPassword"))).thenReturn(AuthResponse(false, null))

        val result = authServiceImp.login(LoginRequest("user",
"invalidPassword"))
        assertFalse(result)
    }

    @Test
    fun `login should save token on successful login`()= runTest{
        whenever(authService.login(LoginRequest("user",
"password"))).thenReturn(AuthResponse(true, "token"))
        authServiceImp.login(LoginRequest("user", "password"))
        verify(tokenStorage).saveToken("token")
    }

    @Test
    fun `login should not save token on unsuccessful login`()= runTest{
        whenever(authService.login(LoginRequest("user",
"invalidPassword"))).thenReturn(AuthResponse(false, null))
        authServiceImp.login(LoginRequest("user", "invalidPassword"))
        verify(tokenStorage, times(0)).saveToken(any())
    }
}

```